Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

(б)-гэй Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

Сентябрь 20 1941 он СУББОТО

№ 222 (3526)

Сэн 15 мүнгэн

„Али таладань үлүү ехэ резерв, хүсэеэ элсүүлхэ һайн эрхэ байдал, арад бүхэнэйнь ехэ тэсэбэри байнаб, тэрэ таланъ дайнда иладаг юм“.

В. И. Ленин.

БҮГЭДЭНИИТЫН УЯЛГАТА СЭРЭГЭЙ҅ҺУРАЛСАЛ

...манска фашизмда эсэргүү ...һэн Советскэ Союзай эсэгэ ... хамгаалгын агуухэ дай... ...хилһэнһээ хойшо гурбадахи ... эсэслэхэеэ байна. Немецкэ ...дованни болбол шиидхэхы ...тануудые үбэл болтор оло... ...долдожо шэнэ шэнэ резерв... ...е байлдаанда оруулжа бай... Гитлеровскэ ставкын зохёо... ...энэ шэнэ түсэбүүдынь шэн ... Улаан Арми, Уһан-Сэрэ... ...лодой ба манай эвиацийн ... хатуу эсэргүүсэлһээ боло... ...бэрэн һандарна. Энэ дайн ... дайлалдажа байгаа тала ...й бүхы ресурсые шалган ... айхабтар хатуу шанга ба ...н удаан үргэлжэлхэ шэн... ... боложо байна.

...и таладань үлүү ехэ ре... хүсэеэ элсүүлхэ һайн эрхэ ... арад бүхэнэйнь ехэ тэсэ... байнаб, тэрэ таланъ дайнда ... юм».—гэжэ агуухэ ... һургадаг һэн. Хүсэеэ эл... ... эрхэ байдалнай, арад ...й зүгһөө үгэхэ дэмжэлгэ ба ...й тэсэбэри бидэнэртэ ни... ...үлүү ехэ гэжэ бүгэдөөрөө ...эди. Германиин хүнэй ре... ... барагдажа байхада Улаан ...н хүсэн улам бүри ехэдэн ...

...н зуун мянган, миллион ...ришэн, колхозник ба ин... ...енци, бүхы советскэ бэа... ...ад болбол Улаан Армитаяа ... бүзар булай арьяатан дай... ...удаһаа эсэргүүсэхэ тэм... ...жагсан бодожо байна. Дай... ...лэжэ үнгэрһэн үдэр бүхэн ...орон соомнай үргэнөөр дэл... ... айхабтар ехэ патриотиче... ...бжэлтые гаршална. Нүхэр ...ай уряатаар арадай хэдэн ... эрхим хүбүүд арадай сэрэ... ... истребительнэ батальоной ...удта ороһон байна. Совет... ...атриодууд Советскэ Союзай ... ба тосхонуудта үйлэдбэри... ...таһарантүй сэрэгэй хэрэгтэ ...а байна.

...гэбэшье, мүнөөнэй дайн ... сэрэгэй юрэнхы һургуули ...хүнүүдые хэрэглэдэг бэшэ. ... сэрэгэй бэлэдхэлые һайн ...һан мэргэжэлтэ сэрэгэйхи... ...хэрэглэдэг байха юм. Тиимэ ...аа сэрэгэй хэрэгтэ СССР-эй ...данинуудай бүгэдэниитын ...аа һуралсал тухай Гүрэнэй ...ын Комитедэй мүнөөдэр ...гдоһон тогтоол болбол ... ехэ политическэ ба сэрэ... ...дхашанартай. Буу зэбсэг ...а шадаха Советскэ Союзай ...алин бүхэн сэрэгэй хэрэгтэ ...дажа буу бариад эхэ оро... ...амгаалхын тула бэлэдхэгдэ... ...айха ёһотой.

...н Арми болбол һургагда... ...езервые, дайлалдахы тэсэбэ... ... халаае. боецүүдэй дүй ...аые олоһон хүнүүдые эл... ... абаха ёһотой.

...аан Армида ерэхэ боец бүхэн ... мэдэхэ. мэргэнээр буудажа ...а, жадын байлдаа хэжэ ...а, дайсанай танктай тэмсэ... ...өөэ хоргодуулан далдалжа ...а, артиллерийскэ ба мино... ... буудалгаһаа, мүн авиацийн ...һоо бэеэ хоргодуулжа ...а, ПВХО-гэй зэр зэбсэгүү... ...хэрэглэжэ шадаха болоһон ... ёһотой. Сэрэгэй һургуули ... байгшадые армиин хүсэнэй ... үндэһэн болохо тэсэбэри... ...һаамгай. зоримгой болгон ...а ба сэрэгэй жаяг зарша... ...лдхаан олгуулха хэрэгтэй.

...алсал болбол эли тодо ба ... байха ёһотой. Дайнда юун ...эйб, тэрээндэ һургаха, дайнда ...эригдэхэб, тиимээр лэ һурга... ...эрэгтэй. Наахануур, «хооһон ...» һургажа огто болохогүй. ...эр болбол ехэ сложно эрхэ ...а соо байлдаанай ябуулга... ...е хэхэ ба бүхы түрэлэй буу ...дэй харилсан туһалалсаха ... байдал соо дайлалдаха бое... ...е бэлэдхэхэ байнабди. ... Армиин сэрэгшэ бүхэн ... хүсэтэй дайсание бүхы ...бари хүсөөрөө угтахын тула ... байха ёһотой.

...ата программые үзэжэ ... үедэнь Улаан Армиин ...удай байлдаа хэжэ олоһон ...ршэлнүүдтэй һуралсажа байгшад бүхэние танилсуулан ойлгуулха тон шухала.

Манай частьнууд ба подразделенинүүд болбол немецко-фашистска сэрэгүүдтэ эсэргүүсэһэн үсэд шанга байлдаануудтаа түйлай ехэ дүй дүршэл олонхой. Тэдэнэрнай дайсанай арга мэхые таажа һуранхай, харюу үгэхэ өөһэдынгөө аргануудые бии болгонхой. Эдэ аргануудынь сэрэгэй һургуули хэжэ байгшад бүхэндэ сүм мэдэгдэжэ ойлгогдоһон байха ёһотой.

Бүхы советскэ арад болбол эхэ ороноо хамгаалха хэрэгтэ Улаан Армидаа гайхамшаг ехэ энтузиазмтайгаар, эдибхитэйгээр туһалжа байна. Хүдэлмэришэн, албахаагша ба интеллигентнүүд бүгэдөөрөө эхэ орондоо айхабтар үнэн сэхэ байһанаа харуулжа ажалай героизмын ульгэр жэшээнүүдые гаргана. Оромнэй дайшалхы позицида ошохые үглөөдэршье урижа болохо, тиимэ тула дайсание илахын тэмсэлдэ шадабаритай мэргэжэлтэй сэрэгшүүд болон тэндэ ошоһон байха ёһотойбди.

Сэрэгэй һургуули хэхэ болзор ехэ охорхон. Бүхы программань һуралсалай 110 час соо багтахаар таарруулагданхай. Тэрэ үгтэһэн сагые тон зүбөөр ба бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ёһотой. Сэрэгэй бэлэдхэлэй һуралсалые тон дээдэ зэргын шанартайгаар бэелүүлхын тулада нютагай партийна, советскэ ба олониитын эмхинүүд али болохо бүхы хэмжээе абаха байна. Һуралсалай нэгэхэншье час, нэгэхэншье минута миин үнгэрхэ ёһогүй. Һуралсалай бүхы группада сэрэгэй түмэр жаяг заршамые тогтоохо хэрэгтэй. Занятиһаа хожомдохо, занятида ябахатүй. занятиие үнгэргэнгүй байха ушарнууд үзэгдэжэ. огтошье болохогүй.

Коммунист ба комсомолецууд болбол бүгэдэндэ ульгэр жэшээ харуулжа ябаха ёһотой. Тэдэнэр болбол эрхимүүдэй эрхимынь, түрүүнүүдэй түрүүнь. манай ороной ба манай большевистскэ парти ба правительствын урда табигданхай зорилгонуудта ушараа мэдэжэ хандаһан ульгэр жэшээнүүдые партийна бэшэ хүнүүдтэ харуулжа ябаха ёһотой.

Энэ сэрэгэй бэлэдхэлдэ ажалшадые һургаха ябуулгануудые эмжалтатайгаар үнтэргэхын тулада инструкторай кадрые һунган олохо хэрэг болбол түйлай ехэ удхашанартай. Энэ хэрэгтэ эрхим һайн хүсэеэ—бэлэдхэлтэй, зааха хэрэгээ мэдэхэ запасай командир ба политхүдэлмэрилэгшэдые, шадабаритай аад, армида татагдаагүй байһан боецүүдые хабаадуулха хэрэгтэй. Осоавиахимай эмхинүүд болбол өөһэдынгөө дундаһаа тон һайн хүсэеэ үгэжэ инструкторнуудай кадр ба занятинуудые хангаха материалнууд тухай һаналаа табиха ёһотой.

Сэрэгэй хэрэгтэ СССР-эй гражданинуудай бүгэдэниитын уялгата һуралсалые Гүрэнэй Оборонын Комитедэй тогтоолой ёһоор, Оборонын Наркомат ба тэрээнэй нютагтахи органуудта даалгагдаһан байна. Гэбэшье, энэ түйлай ехэ хүдэлмэрие ганса сэрэгэй ведомство бэедээ даажа гансаараа бэелүүлхэ гэһэн хэрэг бэшэ. Энэ хүдэлмэридэ манай бүхы партийна, советскэ ба олониитын эмхинүүд хабаадалсаха ёһотой. Иигэжэ энэ тон шухала хэмжээябуулга болбол бүгэдэ ниитын дэмжэлгээр хүреэлэгдэһэн байбал тон ехэ бүтэмжэтэй байха.

Ехэ багагүй дайсанда эсэргүүсэһэн тэмсэлдэ бодожо байна. «Фронтдоо туһалыт гэжэ Советскэ правительствын уряа гаргамса зэлэ татаһан полкнууд Россида агшан зуура жагсан бодохо ёһотой»,—гэжэ гражданска дайнай үедэ нүхэр Сталин хэлэһэн байгаа. Манай хүсэн барагдашагүй.

Агуухэ эхэ ороноо буу барижа хамтаалха хэрэгтэ бэлэн байя! Сэрэгэй хэрэгые үсэд хатуугаар шудалжа эрхим мэргэжэлтэй сэрэгшэд болоё!

(«Правдын» түрүү бэшэгһээ).

Гүрэнэй Оборонын Комитедтэ

Сэрэгэй хэрэгтэ СССР-эй гражданинуудай бүгэдэниитын уялгата һуралсалай тухай

Гүрэнэй Оборонын Комитет болбол доро хэлэгдэһэн тогтоол абаба:

Буу зэбсэг бариха шадабаритай байһан ССР Союзай гражданин бүхэн хадаа өөрынгөө эхэ оронние гартаа буу зэбсэг барижа хамгаалхаар бэеэ бэлэдхэһэн байхын тулада сэрэгэй хэрэгтэ һургагдаха ёһотой гэжэ тоолоод, мүн баһа һургагдаһан резервнүүдые Улаан Армидаа бэлэдхэжэ үгэхын зорилгоор Гүрэнэй Оборонын Комитедэй тогтоохонь:

1. 1941 оной октябриин 1-һээ сэрэгэй хэрэгтэ СССР-эй гражданинууд—16-һаа 50 хүртэрхи наһанай эрэшүүлэй дунда бүгэдэниитын уялгата һуралсал ябуулха.

2. Сэрэгэй уялгата һуралсал болбол сэрэгэй һуралсал гарахаар хабаадуулагдаһан нюурнуудые фабрика, завод, совхоз, колхоз, эмхи зургаануудтахи хүдэлмэриһөөнь таһалангүйгөөр вневойсковой гуримаар бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

3. Сэрэгэй бэлэдхэл ябуулха үдэр ба сагые предприяти ба эмхизургаануудай хүдэлмэриин юрэ ябасые эбдэхэгүйгөөр ба үйлэдбэридэ һаад түбэг ушаруулхагүйгөөр таарруулан военкомадууд тогтоохо.

4. Сэрэгэй һуралсалые тус бүриин 110 часай программаар үнгэргэхэ.

5. Сэрэгэй һуралсалые ябуулхадаа строевой бэлэдхэлдэ, винтовко, пулемет, миномет ба гар гранатые шудалалгада, хороһоо бэеэ аршалалгада, окоп малталга ба бэеэ далдалалгада, мүн баһа боецүүдые ганса гансаар ба отделенеэр тактическа бэлэдхэлгэдэ тусхай һанал хандуулха.

6. Сэрэгэй уялгата һуралсалай курсые дүүргэһэн сэрэгэй уялгатанай запаста сэрэгэйнь билет дээрэ тэмдэг хэжэ, мүн допризывнигүүдтэ тусхайта үнэмшэлгэ үгэжэ, сэрэгэй уялгата һуралсал гараа гэжэ военкомадай бүридхэлдэ абтаха.

7. Мобилизацяар таталгаһаа хойшолуулагдаһан запасай дунда командна ба политическа состав ба младша начсоставые, мүн баһа армида татагдаагүй аад үлэмжэ бэлэдхэлтэй аха наһанай рядовой составые сэрэгэй һуралсалай инструкторнууд болгожо хабаадуулха.

8. Сэрэгэй бэлэдхэлдэ 1923 ба 1924 ондо түрэһэн допризывнигүүдые ба һургагдаадүй 45 наһан хүртэрхи сэрэгэй-уялгата запасаархиниие түрүүшын ээлжээндэ хабаадуулха.

9. СССР-эй гражданинуудай сэрэгэй уялгата һуралсал эмхидхэхэ ябадалые Оборонын Наркомат ба тэрээнэй нютагуудтахи органуудта даалгаха.

10. Оборонын Наркомадай составта бүгэдэниитын сэрэгэй һуралсалай (Всевобучын) главна управлени бии болгохо, сэрэгэй округууд, областьнуудай (хизаарай, республиканска) военкомадуудта Всевобучын отделнүүдые байгуулха, райвоенкомадууд Всевобучын хоёр гурбан инструктортай байха байна.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОҺОО

СЕНТЯБРИИН 17-ой ҮДЭШЫН МЭДЭЭСЭЛ

Сентябриин 17-ой турша соо манай сэрэгүүд болбол дайсанда эсэргүү үсэд шанга байлдаануудые бүхы фронт дээрэ ябуулба.

Сентябриин 15-ай турша соо агаарай байлдаануудта ба дайсанай аэродромууд дээрэнь 78 немецкэ самоледууд үгы хэгдээ. Манай гээлтэ — 25 самолет.

* * *

ГУДЕРИАНАЙ ТАНКОВА ГРУППЫЕ СОХИЛГО

Гитлеровецүүд үшөө сентябриин 3-да немецкэ сэрэгүүдээр Брянск город эзэлэгдээ гэжэ соносхоо һэн. Харин энэ мэдээсэлгэнь бэшэ олон худалнуудтаал адли һанаанһаан абаһан ба һайрхаһан зүйлынь болошоо. Немецкэ командовани болбол сентябриин эхээр мэдэгдэһэн генерал Гудерианай командовани доро танкова ба мотомеханизированнэ сэрэгүүдэй ехэ бүлэгые Брянск тээшэ хаяад, манай фронтые сүмэ сохижо Брянскые эзэлхэ гэжэ бодоһон байгаа. Гэбэшье, манай газар дээрэхи сэрэгүүдэй ябуулгануудаар ба манай авиациин халхалагдаһан последовательнэ сохилтонуудаар немецко-фашистска командованиин түсэбүүдынь эбдэрһэн юм. Үсэд шанга байлдаануд соо немецкэ сэрэгүүдтэ хүндэ гээлтэнүүд ушаруулагдаба. Дайсан болбол 20 мянга гаран хүнүүдээ алуулжа, шархатуулжа ба плендэ оруулжа гээгээ. 500 шахуу немецкэ танк, хуягта 70 машина, 1525 автомашина. 196 самолет үгы хэгдэжэ 206 ехэ буу үгы хэгдэһэн ба зарим бүтэнүүдынь абтаһан байна. тэрээнһээ гадна 85 станково ба 51 гар пулемет, 51 миномет, хэдэн мянган винтовко, винтовкын олон тоото патрон, граната. снарядууд ба хэдэн радиостанцинууд эзэлэгдэбэ.

Иигэжэ танкнуудайнтаа гурбанай хоёрые гээгээд Гудерианай танкова группа болбол Брянскһаа холо саашa хаягдаһан байгаа.

* * *

ҮШӨӨ НЭГЭ ГИТЛЕРОВСКЭ ХУДАЛ

Германска информационно бюро хадаа «худал болбол шагнагшадай дуулхада һанаанһаан абаа гэжэ һанамаар бэшэ тиимэ ехэ байха ёһотой; жэжэхэнүүд худалые хэлэһэнэй хэрэг туһа үгы» гэһэн Гитлерэй заабарие хүтэлбэри болгодог байна. Иимэ худалай ээлжээтэ хүбинь сентябриин 16-да Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дээдэ командованиин зүгһөө бүхы дэлхэйдэ үгтэһэн байна. Ильмень нуурай райондо советскэ 3 армиин томо хүсэнүүдые германска армиин бута сохиһон хэбэртэйгээр фашистска радио мэдээсэбэ. Тэрэ мэдээсэлээр советскэ армии болбол 53 мянган хүнүүдээ плендэ оруулжа, 320 танк, 695 ехэ буу алдаһан хэбэртэй болоно. Германска командованиин энэ мэдээсэлынь эхинһээн абаад адагтаа хүртэр һайрхуу худал болоно.

Фронтын энэ заагдаһан участок дээрэ һараһаа үлүү үсэд шанга байлдаанууд болоһон ба болоһооршье байна. Энээнэй ябаса соо манай сэрэгүүд 30 мянга шахуу хүнүүдээ алуулжа ба шархатуулжа гээгээ. Ямаршье тиимэ 320 танкнуудаа советскэ сэрэгүүдэй гээхэ эргань байгаатүй юм. юуб гэхэдэ, энэ фронт дээрэ бүгэдэ дээрээ хоёр гурбан арбаад танкнууд байһан байна. Артиллерие абахада 605 ехэ буунууд гээгдээ гэһэн мифическэ тоонь 42 ехэ буунуудай тоондо хүртэр хороогдохо ёһотой.

Фронтын энэ участок дээрэ манда плендэ ороһон немецкэ солдадууд эдэ байлдаануудай үедэ немецкэ сэрэгүүдэй гээлтэнь түйлай ехэ гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлнэ. Плендэ ороһон немецкэ солдадууд болбол ротонууд соомнай 25—30 хүнүүд, олонхи ротонууд соомнай 8—12 хүнүүд үлөө гэжэ хододоо хэлэдэг байна.

Фронтын энэ участок дээрэ байлдаануудай үедэ багаар тоолоходо немецүүдэй алуулжа, шархатуулжа ба плендэ оруулжа гээһэн гээлтэнь 45—50 мянгаһаа үсөөн бэшэ хүнүүд болоно. Факт иимэ байна, факт гээшэ хубилдаггүй юм. Һүрхэй амжалтануудые түйлаагүй болхолоороо немецкэ командовани болбол эдэ амжалтануудые һанаанһаан нэмээхэ баатай болоо.

* * *

Югославида антифашистска һэнал үзэлэй ургалта үдэр ерэхэ тудам ехэдэжэ байна. Загребэдэ центральна телефонно станци дээрэ хэдэ хэдэн тэһэрэлгэнүүд гараба. Тэһэрэлгэ болоһон дээрэһээ городто, тэрэнэй газаа талыншье телефонно хэлхеэ холбоонууд таһарһан байна. Тэһэрэлгэнүүдэй болохо үедэ хэлхеэ холбооной корпусой майор Меринг ба нютагай нюуса полициин начальник Рейкович гэгшэд хүндөөр шархатаа. Шархатагшадай дунда германска 4 солдадууд ба нэгэ лейтенант бии. Телефонно станци дээрэ тэһэрэлгын болохо үедэ городой ондоо нэгэ кварталда пулемедой буудалгада дайрагдажа 6 фашистска солдат шархатаба.

* * *

Зэрлиг фашистска орданууд эзэлһэн городуудайнгаа ба деревнинүүдэйнгээ ажана һууһан хүн зониие айхабтар муухайгаар дарлаха ябадалаа үргэлжэлжэ байна. Киевскэ районой В.-Литовскэ тосхондо немецүүд нэбтэрэн ороод таряашаниие тоножо эхилээ. Фашистнууд болбол гахай. тахяа, талхан, хубсаһан ба амһарта гэхэ мэтын гартаа ороһон юумэ бүгэдые хаман абаба. Колхозник Федор Андрухович гэгшэһээ немецкэ бандидууд подушкэ. хүнэг. халбага, табаг, сухари. лампа, марли хүшэгэ, ходик-часы буляан абаа. Солдадууд болбол Ф. Андруховичын үхибүүдые сохёод тэдэнэй гарһаа һүүлшынь хүбэриг талхые һуха татан абаһан байна.

Кировоградска областиин Бобринецкэ районой Алексеевка тосхондо фашистска офицернууд архидаа хэбэ. Бүхы тэндэхи басагадые гитлеровскэ офицернүүдэй архидажа байһан газарта ошохые хатуу хэһээлтээр айлатажа захирһан байгаа. Тэрэ захиралтаарнь нэгэшье басаган ерээгүй. Тиихэдэнь немецкэ солдадууд облава хэбэ. Тэдэнүүд айлнуудай гэртэ гүйлдэн орожо басагадые хүсөөрөө абаашаха гэжэ һэдээ. Зарим таряашан үүдээ шагталаад фашистска золигуудые оруулаагүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: манай танкнууд добтололгодо орохоёо ошожо ябана.

Л. Великжанинай фото.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Летчик-капитан Сафонов Б. Ф. гэгшэдэ Советскэ Союзай Геройн нэрээргэ олгохо тухай

Германска фашизмда эсэргүү тэмсэлэй фронт дээрэ командованиингаа дайшалхы даалгабаринуудые жэшээтээр дүүргэхэ зуураа, шэн зориг ба геройство гаргаһанайнь түлөө: летчик-капитан Сафонов Борис Феоктистовичта Ленинэй орден ба „Алтан Одон“ медаль барюулалгатайгаар Советскэ Союзай Геройн нэрээргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1941 оной сентябриин 16.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой летно составта Советскэ Союзай Геройн нэрээргэ олгохо тухай

Германска фашизмда эсэргүү тэмсэлэй фронт дээрэ командованиингаа дайшалхы даалгабаринуудые жэшээтээр дүүргэхэ зуураа, шэн зориг ба геройство гаргаһанайнь түлөө:

1. Капитан Крюков Николай Васильевичта
2. Лейтенант Лаконин Вениамин Ивановичта
3. Майор Малыгин Василий Ивановичта
4. Капитан Тихонов Василий Гавриловичта
5. Майор Щелкунов Василий Ивановичта

Ленинэй орден ба «Алтан Одон» медаль барюулалгатайгаар Советскэ Союзай Геройн нэрээргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1941 оной сентябриин 16.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

72-дохи авиационно полкые Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай

Германска фашизмда эсэргүү тэмсэлэй фронт дээрэ командованиингаа дайшалхы даабаринуудые жэшээтээр дүүргэхэ зуураа шэн зориг ба габьяа гаргаһанайнь түлөө Улаан Тугай орденоор

72-дохи авиационно полкые шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1941 оной сентябриин 16.

Улаан Армияа дулаан хубсаһаар хангая!

Прибайкальска колхознигуудай бэлэг

Прибайкальска аймагай, Батуринска сельсоведэй ажалшад Улаан Армиин боецүүдтэ дулаан хубсаһа бэлэглэхэ тухай түрүү хүнүүдэй үүсхэлые бүрин дэмжэһэн ба дулаан хубсаһануудые олоор оруулжа захалаа.

Молотовой нэрэмжэтэ колхозой члэн Иннокентий Гуревич Батурин болбол агуухэ эхэ ороноо хамгаалжа ябаа боецүүдтээ дулаан дэгэл ба малгай үгэбэ. Тэрэшэлэн, Батуринска хүсэд бэшэ дунда һургуулиин директор нүхэр В. К. Соднев—хоёр валенка, эдибхитэй колхозница нүхэд М. Е. Ерженина, Н. П. Шустова гэгшэд дулаан малгай, бээлэй ба дотор хубсаһануудые бэлэглэһэн байна.

Ан. Маркисеев.

БОЕЦҮҮДТЭЭ ТУҺАЛХААР ЗОРИГЖОНХОЙ

Кяхтын аймагай, Куйбышевай нэрэмжэтэ артелиин хүдэлмэришэд ба албахаагшад улаанармеецүүдтэ бэлэг болгон 40 гаран дулаан оймһо, 4 малгай, 7 фуфайка, 4 баарье ба хэдэн валенка, дулаан үмдэ, полотенцэ үгэбэ. Гадна, энэ артелиин 15 хүдэлмэришэд хэрэглээгүй байһан амаралтынгаа мүнгөөр дулаан хубсаһануудые абажа боецүүдтэ элигээхээр тогтообо.

Тэрэшэлэн, эндэхи пивзаводой хүдэлмэришэд нүхэд Калашников, Осипов, Мостовский, Петров ба бусад хэрэглээгүй амаралтынгаа мүнгөөр Улаан Армиингаа баатарнуудта дулаан хубсаһа абажа элигээхэбди гэбэ.

ХУБСАҺАНУУДЫЕ ХУДАЛДАН АБАЖА БАЙНА

Кяхтын аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй коллектив болбол дайлалдажа байгаа Улаан Армиин боецүүдтэ дулаан хубсаһануудые абажа элигээхын тулада 2 мянга гаран түхэриг суглуулаад, шэнэ хубсаһануудые худалдан абажа байнад. Участково инспектор нүхэр Банзаракцаев 260 түхэригэй дулаан хубсаһа складта тушааба.

Гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй эдибхи

Кабанскын аймагай центрын гэрэй эзэн эхэнэрнүүд түрэл арминнгаа боецүүдтэ дулаан хубсаһа бэлэглэхэ тухай үүсхэлые хэрэг дээрэнь бэелүүлэн элдэб хубсаһануудые аймагай комиссиинхидта тушаана. Комиссиин хүдэлмэрилжэ эхилхэтэй хамта гэрэй эзэн эхэнэр нүхэр Клавдия Георгиевна Астраханцева арһан дулаан дэгэл, шарф, свитер, косынка асаржа үгөөд, иигэжэ мэдүүлбэ: «Минии үгэһэн энэ хубсаһанууд хадаа шуһаша гитлеризмые үй бута сохижо ябаа боецүүдтэ эрхим туһаламжа болохо байна». Удаань, нүхэр Корнеева хоёр валенка, хоёр дулаан дэгэл үгэбэ. Мүнөө гэрэй эзэн олон эхэнэрнүүд нооһон оймһо ба баарье оёлгые эмхидхээд байна.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОҺОО

СЕНТЯБРИИН 18-най ҮГЛӨӨНЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

Сентябриин 18-ай урда һүни манай сэрэгүүд болбол дайсанда эсэргүү байлдаануудые бүхы фронт дээрэ ябуулба.

Манай авиаци болбол дайсанай сэрэгүүдтэ сохилтонуудые хэжэ, тэдэнэй аэродромууд дээрэнь авиациень үгыхэбэ.

* * *

Баруун зүгэй фронт дээрэ ябуулгаяа хэжэ байһан капитан Токаревай хурдан бомбардировщигуудай эскадрилья болбол немецкэ механизированнэ колонные атаковалаа. Добтолго хэһэн дээрэһээ дунда хэмжээнэй 12 немецкэ танк, 7 хуягта машина ба ашаанай 29 машина бала сохигдоһон ба галдагдаһан байна. Пулеметно буудалгаар дайсанай 200 гаран солдат алагдаһан ба шархатаһан байгаа.

Днепропетровскын районой манай бүлэг самоледууд сэрэгэй ашаа тээжэ ябаһан немецкэ түмэр харгын составые, горючитай хэдэн цистерные, 5 автомашиные, хэдэн ехэ буу, 3 зенитнэ тодхолго ба ротоһоо дээшэ солдадуудые үгы хэбэ. Манай бүлэг самоледууд Колодня станциин районой дайсанай түмэр харгын составуудые ба 3 автоколонные атаковалаа. Олон вагонууд, ашаанай ба хүнгэн машинанууд үгы хэгдээ. Богдановой районой дайсанай нэгэ ротоһоо шахуу ябган сэрэгүүд үгы хэгдэбэ. Хоёр үдэр соо полковник Толстиковой частиин летчигууд 53 немецкэ самоледые, ябган сэрэгүүдтэй ба һомо хэрэгсэлнүүдтэй 80 шахуу автомашиные үгыхэһэн байна.

* * *

Хара далайн флодой үһан сэрэгэй авиациин бомбардировщигууд болбол һүүлэй 2 үдэрэй турша соо Одессын хажууда дайсанай полевой батарей, 60 гаран танк ба автомашина, 300 шахуу солдадые үгыхэбэ. Агаарай байлдаануудта дайсанай 2 истребитель сохигдоо.

Улаантугта Балтийскэ флодой бүлэг самоледууд Ленинградта орохо зам дээрэ дайсанай мотомехсэрэгүүдтэ сохилто хэбэ. Дайсанай 15 хүндэ танк, 20 автомашина, нэгэ полевой батарей үгы хэгдэһэн байна.

* * *

Смоленскэ областиин партизанууд фронт шадарай немецкэ складуудые ба горючитай автоцистернэнүүдые амжалтатайгаар үгыхэхэ ябадалаа үргэлжэлһөөр. Сентябриин 11-дэ түмэр харгын станциин начальник нүх. И. гэгшын командовани доро ябадаг отряд болбол Голынк деревниин хажууда автоколоннодо добтолго хээ. Партизанууд харгы дээрэ шулуу обоолоод, түрүүлэн ябаһан машиныень зогсохо баатай болгоо. Һахюул сэрэгүүдэй баррикадые задалжа эхилхэдэнь партизанууд хажуу тээһээнь буудаба. Хэдэн цистернэнүүд тэһэржэ, галда шатаа. Нэгэ часай турша соо партизанскэ отряд 12 автоцистернэ галдажа, 20 шахуу немецкэ солдадые үгы хэбэ.

Дунда һургуулиин багша А. гэгшын командовани доро ябадаг партизанскэ отряд неделиин турша соо Лешня деревниин хажууда һомо хэрэгсэлтэй ехэ складые эзэлэн абажа, тэһэлэн эбдээд, Рудня городой хажууда штурмовигуудай отрядые бута сохёо. Фашистнуудтай байлдаһан байлдаанда 30 гаран немецкэ солдат ба офицернүүд алагдаба. Механик нүх. Л. гэгшын командовани доро ябадаг отряд болбол Белижэдэхи пристаньдэ зүрхэтэй добтолго хэһэн байна. Германскэ армида абаашажа ябаһан элдэб янзын ашаатай баржа дээрэ партизанууд гүйлдэжэ гараад, тэрээниие үһанда шэнгээгээ. 3 хоног үнгэрөөд үнөөхи партизанскэ отрядай тэрэ газартаа дахин ерээд Баруун Двина мүрэн дээгүүр ерэхэ немецкэ ашаанда зорюулжа баригдаһан 3 складые галдаба. Сентябриин 10 үдэрэй турша соо зүбхэн нэгэ хэдэн отрядуудһаа абтаһан мэдээ болбол смоленщинэдэ партизанскэ хүдэлөөнэй ехэ амжалтатай байһаниие гэршэлнэ. Энэ үеын турша соо партизанууд элитээр байлдажа ба нуугануудһаа буудажа 165 солдат ба 16 немецкэ офицерые хюдаһан байна. 3 танк, бензинтэй 12 цистернэ, һомо хэрэгсэлтэй ба эдеэ хоолой зүйлнүүдтэй ашаанай 14 машина, 22 мотоцикл, 46 велосипед, 6 ехэ буу ба 7 миномет үгы хэгдэбэ.

* * *

Али нэгэ советскэ райониие эзэлэн абахадаа фашистнууд элдэб хүндэ хүдэлмэридэ нютагай таряашаниие, советскэ алба хаагшадые ба эхэнэрнүүдые нэн дары хүсөөр татажа абаад, эдэ зоноо сэрэгэй пленнэ хүнүүд гээшэ гэжэ соносхоод ара тала тээшээ намнан абаашана гэжэ августын 7-ой Советскэ Информбюро соо мэдээсэгдэһэн байгаа һэн. Мүнөө фашистскэ хэблэл болбол эзэлэгдэһэн районуудтахи советскэ арад зониие богоолшолдог арганууда элишэлжэ Советскэ Информбюрогой зүб байһаниие өөрөө гэршэлбэ. «Фелькишер Беобахтер» гэдэг немецко-фашистскэ газетэ болбол сэрэгэй пленнигүүдэй лагерьта ошожо ерэһэн өөрынгөө корреспондентын статьяе тунхаглаа. Корреспондентнь сэрэгэй пленнэ солдадуудай лагерь соо советскэ армида ямаршье хабаадалгагүй нюурнууд олон байна гэнэ. Жэшээлхэдэ, «солдат бэшэ аад, мүн плендэ абтаһан 55 наһатай таряашантай» хөөрэлдэһэнөө корреспондент болбол саашань тэмдэглэнэ. Шамайе хаана плендэ абаа юм гэһэн корреспондентын асуудалда: «Би поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа һэм, тиихэдэмни немецкэ солдадууд ерээд лэ намайе плендэ абаһан юм»,—гэжэ таряашан харюусаһан байна. Ушар иимэ дээрэһээ, фашистскэ золигууд болбол Улаан Армитай хамта нютагһаа гаража үрдеэгүй советскэ гражданинуудые сэрэгэй пленнэ хүнүүдэй лагериин түмэр утаһан хашаа соо намнан оруулдаг байна гэжэ «Фелькишер Беобахтер» гэдэг фашистскэ газетэ соо тунхаглагдаһан корреспонденциһээ элитэ харагдана.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай фронтнууд дээрэ

„СААШАДАА ДАЙЛАЛДАХА АРГАГҮЙБ“

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ, Сентябриин 17. (ТАСС). Фашистскэ ордануудта эсэргүү Улаан Армиин үдэр бүри тэмсэжэ байһан героическа тэмсэл болбол Германиин хүн зоной ба солдадуудай ой ухаандань марташагүйгөөр орожо тогтоно.

Обер-ефрейтор Отто Штрауб гэгшын эхэнь Гостмансрод гэдэг нютагһаа өөрынгөө хүбүүндэ иигэжэ бэшэнэ:

«Хайрата Оттомни, болгоомжотой яба, урагшаа бү тэгүүлэ, ходоо бодомжотойгоор юумэ хээрэй гэжэ би шамда ходо хэлэгшэ һэм гүб. Курт Гесс алагдаа. Тэндэ, Россида зэмшагтай юумэ боложо байна, мүнөө хүртэр тиимэ юумэ гээшэ үзэгдөөгүй юм. Энээнэй эсэс удхагүй ерэхэ бэзэ гэжэ найданаб».

Офентальнаһаа ефрейтор Фридрих Цимлер гэгшын һамганиинь өөрынгөө нүхэртэ туйлай гашуудалтайгаар иигэжэ мэдээсэнэ: «Би шамда бэшээ гээшэ һэн гүб, али үгы гүб, мартажархёоб, Шмидтын хүбүүн хүлөө шархатаа, мүн Георг Кеппер шархатаа. Намда баһа ямар мэдээ ерэхэнь ааб гэжэ хүлеэгшэб, тиибэшье һаа мэндэ ерэхэ бэзэ гэжэ найданам. Найдалгамни һанааем амаруулдаг юм. Энэ ябадалай эсэс удхагүй ерэхэ бэзэ гэжэ этигэнэб. Энэ тухай бэшэхэеэ бии зогсооб, юуб гэхэдэ эдэ бүгэдэһөө хоолой уйтаржа, ухаагаа алдажа байна гээшэ гүб гэжэ һанагдахаар болоно».

«Хоёр һараһаа дайн болихо гэжэ офицернүүд баталан хэлэдэг, тэгэд немецкэ солдадууд өөһэд хоорондоо хөөрэлдэхэдөө Германи болбол энэ дайгаа алдаха байха, яахадааб гэхэдэ СССР болбол газар ехэтэй, хүн олонтой, тиихэдэ Германи болбол хоёр жэл дай хэжэ ехээр... эзэлһэн территоринууд соогоо хоолойдоо хүртэр шабардашоо гээд хэлсэдэг юм»,—гэжэ плендэ ороһон солдат Людвиг Мюольбауэр мэдээсэнэ.

Германи дайгаа алдаха даа гэжэ немецкэ армиин солдадууд ба офицернүүдһээ һанадаг хүнүүдэй тоонь улам олон боложо байна. Унтер-офицер Себастьян Виннер гэгшэ иигэжэ хөөрэнэ: Улаан Армиин эсэргүүсэлтэнь улам улам шангадажа байна. Харин тиихэдэ немецкэ армида дайн болбол улам түбэгтэй болоожо байна.

Хуушан Залитвинка деревнидэ байрлаһан немецкэ частиин нэгэ 40—45-аад наһанай солдат буугаа хаяад, иигэжэ мэдүүлбэ: «Дайнһаа хашараа, энэ дайнда би һайн юумэ харанагүйб, намда хүнэй газар хэрэгтүй, минии гэртэмни бүлэнэрни үлэсэжэ байна, ородуудые бидэ яахадашье диилэхэгүйбди. Саашадаа дайлалдаха аргагүй». Энээнтэй үшөө 9 солдадай һанал ниилэбэ. Иимэ эмхитэй протестые болюулха гэжэ һэдэһэн офицерэй бүхы хэмжээнүүд туһагүй дэмы байба. Дайнда эсэргүү выступалһан 10 солдадууд тэндэ буудагдан алагдаа.

Кссүин.

Нүхэдэй дэмжэлгэ

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. (ТАСС). Лейтенант Колыбинай экипаж болбол дайсанай портые бомбодоод бусажа ябаба. Бомбонууд ехэ шадабаритайгаар хаягдаһан байгаа. Порт дээрэ гал болоно, судныг шатажа байхань дээрэһээ харагдажа байба.

Гэнтэ агаарта 3 «Мессершмитт» гаража ерээ. Эдэнүүд Колыбинай бомбардировщигые атаковалба. Стрелок-радист Котилевский болбол дайсанай түрүүшын машиные ойрохон ерүүлээд, пулемедоор хоёр хэһэг мэргэн буудалгануудые хэбэ. Энэ буудалгаараа түрүүшынь машиные һалгаатаад, һүүлээрнь хоёрдохи истребителиие үһа уруу унагаагаа. Гурбадахи «Мессершмитт» үшөөл советскэ бомбардировщигые атаковалалгаяа һэнгэргүйгөөр үргэлжэлнэ. Байлдаанай үедэ Котилевскын пулемет гэмэлтэжэ өөрөө хүлөө шархатаба. Лейтенант Колыбин мүн шархатажа, бомбардировщигынь гэмтэһэн байгаа. Тиигээд лэ экипажайнгаа командирай хэдышье оролдоходонь гэмтэһэн бомбардировщик үһан тээшээл тэмүүлнэ.

Үһанда бомбардировщигой хүрэхэлөөрнь, советскэ летчик үхэбэ гэжэ тоолоод, дайсанай истребитель һалажа ошоо. Лейтенант Колыбин хадаа машинаяа далай дээрэ һулгаад, штурман Миляевтай хамта шархатаһан стрелок-радистые түргэнөөр татажа гаргаад, шэнгэһэн самоледой зүг тээшэ тамаран ошобод. Котилевский хэдэн дахин мэдээгээ алдабашье һаань дайшалхы нүхэдынь тэрээниие таһаралтагүй дэмжэн абаа. Эдэ летчигууд советскэ пароходой ерэжэ абаха хүртэрынь долгинуудтай үсэд шангаар тэмсэһээр байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Энскэ подразделениин минометчигууд буудалгада бэлэдхэжэ байна. Баруун гарһаа—младша лейтенант А. Г. Попов.

Я. Давидзоной фото.

СОВЕТСКЭ ЛЕТЧИГУУДАЙ ГАБЬ

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. (ТАСС). Самоледуудай звено штурмовигууд дайсанай мотоколоннодо добтолго хэжэ, фашистскэ хэдэн танк, ашаанай 30 шахуу автомашина үй бута сохижо, немецкэ ябган сэрэгтэ гээлтэ ушаруулба гэжэ Советскэ Информбюро сентябриин 7-до мэдээсээ һэн.

Тэрэ хадаа иигэжэ болоһон юм. С. город ошохо харгыгаар дайсанай томо мотомеханизированнэ колоннонууд ябаба: энэ болбол дайсаниие советскэ сэрэгүүдэй шиидхэхыгээр түриһэн фронтын лини тээшэ ошожо ябаһан дэмжэлтэ байгаа. Самоледууд-разведчигүүд колоннын ябаһан газар тухай тодорхой мэдээсэлнүүдые үгэбэ. Колонные бута сохихо ба амиды хүсые үгы хэхэ гэжэ майор Шуст захиралта абаһан байгаа.

Самоледуудай звено—штурмовигууд 40 минута үнгэрһэнэй һүүлээр зориһон газартаа хүрэбэ. Үшөө холохон, дайлалдаагүй шоссейнэ харгы дээрэ майор Шуст болбол 20-оод бронеавтомобиль, танк ба бүрхээгтэй 30 гаран автомашиные хараа. Командир хадаа атакада бэлэдхэхэ гэжэ тэмдэг үгэбэ. Тиихэдэнь тэрэ колонно гэб гэнтэ зогсошоо. Майор Шуст колоннын толгойдо советскэ сэрэгүүдэй танилгын тэмдэгэй табинхай байхые хараба. Газарһаа агаар өөдэ «Өөһэдымди» гэһэн тэмдэгэй ракетэ хиидэн гараба.

Командир Шуст болихын тэмдэг звенодо үгөөд, колонные анхаралтайгаар хараба. Дээгүүр ниидэжэ ябахадаа майор болбол тан... нүүд дээрэ фашистскэ та... тон тодохон тэмдэгүүдэй ... ниие элирүүлээ. Дайсанай ... мэхые таагаад Шуст болбо... ногоо ой модонһоо саашa ... лан абаашажа, һүүлээрнь ... гэнтэ дахин харгы дээрэ ... ерэбэ. Фашистскэ колонно ... бомбонууд хаягдажа, танкну... бронеавтомобильнууд дүрэжэ... һэн байна.

Мэхынгээ бүтээгүйе үз... немецүүд эмхитэйгээр бу... эхилбэ. Звеномнай тойрожо ... һэн бэеэрээ флангһаань ... добтолжо ороо. Тудалгану... амжалтатай байба. Тиибэшье... лонные тойрон хүнүүдэй ха... хагүйнь гайхалтай байба. ... дынь хаана гээшэб? Тиихэд... таадаг бомбонуудһаа бүру... байһан зургаан тоннын а... автомобильнууд дүрэжэ э... Советскэ летчигуудай урда ... хэлтай юумэ үзэгдэбэ. Ма... нуудай дүрэжэ байһан бр... нүүдэй дороһоо немецкэ сол... һүрэн буужа мэгдэлдэн иишэ... шээ гүйлдэбэ. Солдадууд аш... машинанууд соо хаалтатай б... байжа, гаража шадахагүй б... байгаа.

Гүйлдэжэ ябаһан фаши... дые штурмовигууд пуле... айхабтар шангаар буудаба.

Советскэ штурмовигуудай болбол 10 гаран фашистскэ 30-аад шахуу ашаанай ав... шина ба дайсанай амиды е... хүсые бута сохёо.

АФАНАСЬЕВ, ДЕННЕНБЕ...
ТАСС-эй спецкорр...

Улаанармеец Овчаренкын геройство

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. (ТАСС). Ашаанда ябадаг улаанармеец Овчаренко гэгшэ өөрынгөө пулеметно ротодо һомо хэрэгсэлнүүдые абаашажа ябаа. Харгын хотирхой багта гэнтэ хоёр ашаанай машина урдаһаань гүйлгэжэ ерээ. Хэнэй машина гээшэб гэжэ улаанармеец Овчаренкын танижа үрдеэгүй байтарнь түрүүшын машинаһаа ябуул дундань немецкэ офицер һүрэжэ буугаад боец тээшэ ташуур буу шагааба.

Офицер болбол Овчаренкые тэргэн сооһоонь татажа гаргаад, һомо хэрэгсэлнүүдые хайшаа абаашажа ябанаш гэжэ асуултынь абажа эхилээ. Дутуу хазагайгаар хэлэһэн ород хэлыень ойлгоогүй хэбэртэй болоод, Овчаренко гараа үргэһэн хэбээрээ гэдэргээ с... жа тэргынгээ саада бэедэ шуулаатай байһан һүхэ т... дүтэлбэ. Бушуу солбоноор һ... абаһан бэеэрээ фашистые гайлгажархёо.

Начальнигнай юу хэхэнь ... гэжэ машина сооһоон не... солдадуудай ажаглан. һонн... байха һэмбаанда, Овчаренко граната абаад хойноо хойно... солдадууд тээшэ шэдэжэр... Шэдэлгэнь ехэ оншотойгоор... гаа. Байра дээрээ амиды ... хэдэн фашистнуудынь ой ... гүйлдэжэ оробо. Герой ... армеец Овчаренко гэгшэ а... һэн офицерһээ планшет ба... кументнүүдые абаад поз... амгалан хүрэжэ ерээ.

Немецкэ десант үгы хэгдээ

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. (ТАСС). Энскэ частиин подразделениин командир ахалагша лейтенант Лунтовский гэгшэ Днепр дээрэхи Х. аралые фашистскэ десантһаа сэбэрлэхэ дайшалхы даабари абаа. Ахалагша лейтенант болбол дайсанай точконуудые дараад, амиды хүсыень үгы хэхэ гэжэ шиидээд, автомадуудаар ба гар пулемедуудаар буудаба. Мүн үхэр буунууд ба танк буудаха ехэ буунуудһаа нэжэгэнэбэ. Фашистнууд хүсэтэ шуурган шэнги гэнтын буудалгада тэс... хамгаалгынгаа түрүү ... орхёод, аралай гүн уруу арилаа.

Подразделени болбол эн... ень нэн дары ашаглан хэрэ... гээлтэгүй хурданаар мүрэни... талан гараад, тэрэ арал ... бууһан байна. Эршэмтэй а... немецкэ десант бүгэдөөрөө ... үгыхэгдээд, үлэгшэдынь ... абтаа. Х. арал фашистну... хүсэд дүүрэн сэбэрлэгдэбэ.

ГЕРМАНСКА ФАШИЗМЫН АРЬЯАТАН МУУХАЙ НЮУР

Германска фашистнуудай үзэл болбол бандит, алууршан ба хүсөөрөө орогшодой үзэл юм. Энээнээ тэдэнэр бэелүүлэн гүйсэдхэхэ программа болгонхой. Культура, болбосон байдал, хүндэ энэрхы сэдьхэл, уласхоорондын эрхэ гэхэ мэтэ зон ниитын нангин эрхэ гурим болбол тэдэндэ айхабтар харша, тэдэнэр үзэн ядажа байдаг. „Хүндэ энэрхы сэдьхэл, культура, уласхоорондын эрхэ гэдэгүүд бидэнэртэ хооһон хубхай үгэ болон үзэгдэдэг“,—гэжэ фашистска һүрэг дээрмэшэдые толгойлогшо Геббельс болбол нэгэхэншье эшүүригүйгөөр хэлэһэн байха юм.

Германска фашистнууд болбол эдэ бузагай муухай һанал бодолоо огтошье далдалдаггүй байхаһаа байтагай, харин тэрээнээ гүрэниие байгуулхын дээдэ үзэл болгон номлодог байха юм. Тэдэ зэрлигүүд болбол хүн зониие алаха хюдахадаа, тонохо дээрмэдэхэдээ арьяатан хэрзэгы ааша абари үзүүлхэдээ тон хүндэтэй үйлэ бүтээжэ ябанабди гэжэ бододог. Тэдэнэр хүн түрэлтэниие үзэн ядаха, гансал харшангуудта таараха абари заншалые хүгжүүлхые оролдодог байна.

Гитлеровскэ сэрэгүүд болбол бодото дээрмэшэд ба бандидууд хэбээрээ манай ороондо добтолон ороһон байна. Тэдэнэр огтошье дайниие соносхонгүйгөөр, ямаршье претензи дурадхангүйгөөр, гэнэдхээжэ, хүсэд дээрмэшэдэй гуримаар манай орониие добтолон ороһон байна. Советскэ Союзые добтолон ороод дайлалдажа байхадаа ажана амгалан һууһан советскэ зониие тонодог ба хюдадаг байна. Тиихэдээ үбгэд, эхэнэр ба үхибүүдые һүрэг һүрэгөөрнь алахаһаа зогсодоггүй, басагад ба эхэнэрые хүсөөрөө эдлэдэг, плендэ абташаһан боец ба командирнуудые туйлай ехээр тамалан зобоожо ерээд һүүлдэнь алажархидаг байна.

Һаяхан хэдэн ондоо госпитальдо аргалуулжа байһан Улаан Армиин боец ба командирнуудтай хөөрэлдэһэн байнабди. Тэдэнэй олонхинь командованиингаа даалгабаринуудые гүйсэдхэжэ хэдэн үдэр ба неделеэр дайсанай ара талада ябаһан байна. Фашистска пленһээ мултаран тэрьедэжэ гараһаншье улаанармеецүүд тэдэнэй дунда бии. Германска фашистнуудай зэрлиг хюдалга, ааша, доромжолгонуудые зүрхэеэ долгисуулангүй, һанаа амарханаар шагнажа баймаар бэшэ.

„Фашистнууд Прудок тосхондо орожо ерэмсээрээ 70 наһатай, сагаан һахалтай үбгэниие, 12-тай хүбүүе, мүн 13-тай басагые жадаар хадхажа алаһан байна.

Фашистнууд хадаа Остров городто хэдэн арбаад эхэнэр ба үхибүүе нэгэ гэрэй хажууда, огород соо туужа оруулаад автомадаар буудажа алаа һэн.

Фашистска летчигууд болбол ажана амгалан һууһан тосхон ба городой зониие бомбододог, город ба тосхонһоо сүлөө газар уруу нүүжэ ябаһан зониие, эхэнэр ба үхибүүдые пулемедоор буудадаг байгаа һэн.

Тирасполь город тээшэ ошохо зам дээрэ фашистска летчигууд олоороо ябаһан үхибүүдые добтолжо хэды дахин доохонуур ниидэжэ ябаад пулемедоороо буудаһан байна. Тиигэжэ 450 үхибүүд сооһоо миин 50-ниинь амиды гаража шадаа һэн“,—гэжэ младша воентехник С. И. Дадацев хөөрэһэн байна.

„Би болбол Старая Русса гэжэ город тээшэ шэглэн ябажа ябаа һэм. Сэлмэг наратай үдэр байгаа бэлэй. Харгыдаа нэгэ колхозник эхэнэрые хүсэбэб. Тэрэ колхозник эхэнэр нарай үхибүүе тэбэрээд, найман наһатай басагаяа дахуулаад абажа ябаа бэлэй. Мүнөө һанахадамни тэрэ басаганиинь Надя гэжэ нэрэтэй һэн ха... Тэрэ басаганай хажууда дүтэлөөд ошоходомни намда ехэ энэрхыгээр хандажа гарһаамни барьяад минии баабай дайлалдахаяа ошонхой, баабаймни дүү хүбүүе фашистнууд бомбодожо алаа һэн гэжэ хөөрэбэ. Тэрэ басаганай нюурынь хүхэрһэн, зүдэрүүшэг байгаа һэн. Тэрэнэй нюдэниинь илангаяа бүхөөр минии зосоо һанагдадаг. Түхэреэн ехэ хүхэ нюдөөрөө нам тээшэ томоотойгоор хаража ябажа намда элдэб юумэ хөөрэһэн байна.

Тиигэжэ ябаха үедэмнай моторой абяан дуулдажа бидэн дээгүүр нэгэ самолёт ехэ доохонуур элин ерэбэ. Тэрэ басаган самолёдые харамсаараа айхабтараар айжа эхынгээ хажуугаар хорон хорогодон һабардаа һэн. Һайсар адаглажа харахадамни манай самолет бэшэ хэбэртэй һэн. Тэрээн тухайдаа тэрэ басаганай эжыдэ хэлэхэдэмни харгыгаараа гэдэргээ гүйшоо бэлэй. Бэеэ хоргодуулха газар огтошье байгаагүй. Фашистска летчик маниие харажархимсоороо бүри дооро орожо ерээд пулемедоороо буудаа һэн. Би харгын хажууда байһан канава соо хэбтэшоо һэм. Үнөөхи эхэнэр басагаяа дахуулаад ухаа мэдээ алдаһандаа саашаа харгы уруу сэхэ гүйжэ ябаа бэлэй.

Басаганайнь бархирха дуулдана. Тэрэ үедэ үнөөхи фашистска самолёт эрьежэ ерээд тэдэниие дахин буудаа һэн. Тэрэ эхэнэр нэгэ һөөг хүртэр гүйжэ ошоод хоргодошоһон байна. Тиихэдэнь фашистска самолёт тойрожо ерээд тэрэ һөөгэй хажууда бомбо хаяад ябашаһан байна. Тэрэ дары тэдэнэй хажууда гүйжэ ошоходомни гурбуулаа үхэшэһэн хэбтээ һэн.

Энээниие хараһанһаа хойшо фашистска бандидуудта туйлай ехээр дураа гутаһанаа хэлэхэ үгэмни олдодоггүй. Тэдэ эрлигүүдһээ үһөөгөө абахын ама тангаригаа тон хатуугаар үгэнэб“,—гэжэ санитарка Великова Анна Петровна хөөрэһэн байна. Энээн дээрэһээ мэдэхэдэ фашистска летчигууд ганса нэгэ хүнүүдые намнан буудажа аладаг байха юм.

Германска офицер ба солдадууд ажана амгалан һууһан зоной зөөри зөөшые тоноодог ба гэр буусыень үнэһэн тандаруу болтор шатаажархидаг байха юм.

„Июлиин 16-да немецкэ хоер мотоцикл ба нэгэ бронемашина Селище гэжэ тосхондо орожо ерэһэн байгаа. Орожо ерэхынгээ урда тээ тэрэ тосхониие пулемедоор буудажа эхилһэн байна. Зарим айлай сонхо уруу харуулжа байгаад буудадаг һэн. Тиигэжэ оромсоороо магазинай хажууда ошожо үүдыень эбдээд гартаа ороһон юумэнүүдые хуу тоноһон байна. Энэ магазиниие тоножо дүүргэмсээрээ тэдэ фашистнууд колхознигуудай гэр байраар ябажа тахяа, үндэгэ, тоһо, гахай, хони гэхэ мэтыень буляан абаа һэн. Тэдэ бандидууд тахяануудай иишэ тиишэ гүйлдэхэдэ намнажа ябаад ташуур буугаар ба заримдаа винтовкоортшье буудажа аладаг һэн. Тэдэ дээрмэшэд болбол подушка, одеяла сонхын хүшэгэ, скатерть ба хубсаһа хунар гэхэ мэтые баранииинь булян суглуулдаг байгаа һэн. Тэдэ бүхэнөө мотоцикл ба машина дээрэ тээжэ арилһан байна.

Немецкэ частьнууд Езерище станци шадар июлиин 21-дэ тогтожо байралба. Тэндэһээ амахалангы солдадууд иишэ тиишээ таража тосхон һуурин соогуур зайжа ябадаг һэн. Тиигэжэ ябахадаа хүнэй зөөри зөөшые тоноод тон һанаа амарханаар абажа ошодог байгаа. Тосхонһоо холодон ошохынгоо урда тээ гэр байдалые заабол галдадаг һэн. Нэгэ 65-тай үбгэн тэдэнэй табиһан галые сараха гэжэ оролдобо. Тиихэдэнь тэрэ үбгэнэй хажууда 3 солдат ерээд, гар хүлыень хүлеэд шатажа байһан гэрэй сонхо уруу хаяжархиһан байна“,—гэжэ лейтенант Волков хөөрэнэ.

Германска фашистнууд болбол плендэ абташаһан шархатаһан улаанармеец ба командирнуудые зэрлиг муухайгаар тамалан зобоожо, нюдыень тэһэ хадхажа байжа, танкаар няза даража байжа, жадаар сүмэ хадхажа байжа, амидыгаар нүхэн соо булажа байжа аладаг байха юм.

„Охотичи тосхондо Улаан Армиин хоёр командирай ехээр зобоолгожо алуулһан бэеые хараһан байнаб. Энэ тосхондо байралһан неме... тэдэ хоёр лейтенантые ... дэ абаад, шараа нюсэган... тор хубсаһыень тайлаа... хабтараар сохижо байжа... даар хадхажа байжа тэдэ... мүшхөө һэн. Тиигэһэнэй... һүүлээр алажархёо һэн ... нютагай тарьяашад хэл... байна“,—гэжэ хэдэн не... соо дайсанай ара талада... һан военюрист Капустян... хөөрэһэн байна.

Иигэжэ немецкэ арми... бол наһа үе соогоо өөр... бузагайруулһан байна. ... мецкэ арми болбол алуу... ба дээрмэшэдэй арми, ... гойн хэрэгэй гэмтэнэй, ... нуулшадай ба үхибү... алагшадай арми болон ... дэлхэйдэ алдаршаба.

Германска фашистнуу... бол ажана һууһан сов... хүнүүдые зобоожо ба хю... мүн Улаан Армиин шарха... ба плендэ абтаһан у... армеец ба командирнууд... малан мяхалжа байхада... ветскэ арадые һүрд... айлгажа тэмсэлдэхэ зори... нугалан хухалжа доро ... хабди гэжэ һананхай.

Дайсан болбол туйлай... эндүүрээ. Манай тэмсэл... риг ба хүсэн эдэ дором... го ба зэрлиг хюдалгануу... дуулаха ба үзэхэдөө ... шангаар эршэдэхэ байн...

А. П...

ГАЙХАМШАГТА РЕКОРД

...ргэн түжэр заахан мүрэнэй ...дээрэ хүрхэ-хөөргын хүүеэн, ...балтын хангхинахань хирэ ... гээд лэ дуулдана. Зарим ...таа үһөөгүй үмхирхэй хяһын ...хүнүүд ороно гарана. Тэдэ...унда бишиихан Степан гар...үлирбэтэй гэшхэлнэ.

...үүн! Саашаа бай, моринд ...улхаш!—гэжэ нэгэ тэн на...аан үнгэржэ ябаһан шэрбэгэр ...һахалтай хүн, хөөргэдэ ...н хүри улаан таха үлирбэдэ ...аад, мори тахалагша станог...утэлнэ. Станогто хүлеэтэй ...н мориной хүлдэ халуун та...хүрэхэтэй хамта морин тэр... Хара туруунһаань утаа ...ажа, хюрбаһанай үнэр гутана. ...һаһан хүбүүмши, хүл гараар ...оһон!—гэжэ мүн тэрэ шэр... һахалта мүнөөхи Степа...ндэ хандан хэлэбэ. «Аба! ...бари энэ хадааһа».—гэжэ ...хүбүүн дуугараад, абынтаа ...н үгые шэхэнэйнтээшье ...орһэндэ хабшуулангүй орол...хэбэртэй.

...Алаг азаргын унаган ядa...табгай сагаан байдаг юм, ...оһэ ульгэртэй түмэршэ дар...й хүбүүн бэлэйш—гэжэ үбгэ...наһанай хүн «дард» байсара...разд энеэбхилнэ. Тэрэ хүнэй ...хэлэһэн үгэдэ шэрбэгэр ...та миһэд гээ һэн.

...Мүнөөнһөө имэ юумэ хо...юуншье болохо хүн аабша ...тэрэ хүн Степа хүбүүн тээ...харад гэжэ байгаад, дабтан ...н хэлэбэ.

...эхөөрөөшье Степа хүбүүн ...шабшуурһаа үндэршье ...аад. эсэгынгээ тамхилха ...һамбаашалан. зэр зэбсэгы...барижа. дархалаа гэжэ бай...һэн.

...гэтэ заахан хутага хэлэб гэжэ ...ижа байһаар. алхынтаа эшээр ...уртаа түнжыдажа. духаяа ...алдаад уйлаа бэлэй. Степа ...н үетэнэйгөө дунда «түмэр ...дархан» гэжэ алдаршаһан ...а. Тэрэ алдар нэрэдээ Степа ...н ехэ дуратай һэн. Степа ...н мүнөөхи үбгэнэй «хожом ...е болохо хүн аабша» гэжэ ...эн үгые ходоо һанажа ...г байһан юм

* * *

...эн жэл үнгэрһэнэй һүүлдэ ...т-монголой газетын хуудаһан ...«ПВЗ-эй модельнэ цехэй ...арь Степан Вахруевич Балды... ...гэшэ рационализаторска хү...эри хэжэ 12000 түхэриг за...оо арбилба гэһэн бэшэг тэ...оо портрет доронь бэшэгдэн...эй байба. Заахандаа сугтаа хя...хатуугаар наадажа ябагша ...лынь газетэ дээрэ уншаад гэ...«һү! харыш энээнээ! Тү...шэ дархан алдарта Степан ...ой слесарь болбо».—гэжэ ехэ ...ахатайгаа хамта хүхин хөө...байгаад һэн.

...гэтэ үглөөгүүр 8 сагта завод ...цехэй эрхилэгшэ нүхэр Илю...яралтайгаар орожо ерээд:— ...ан Вахруевич заводтомнай ...ехэ шухала хэрэгтэй бо... байна. Тэрээнии түргэн ...а бии болгохые шиимни бодо...болооош!—гэжэ харюугаа ху...леэн байба. Дүүргэжэ үзэхэб!—гэжэ Степан Вахруевич һанаа амгалан харюусаба. «Найданаб!»—гэжэ дуугараад үүдэндэ хүрэхэеэ ябаһан гэнтэ зогсожо, «кабинедтэ ороорой»—гээд гарашаба.

Степан Вахруевич энэ сагһаа хойшо хайшан гэжэ энэ шухала хэрэгые түргэн дунда бүтээхэмни ааб гэжэ минута бүхэндэ гүнзэгыгөөр бодожо. һүни үдэр танингүй хүдэлмэрилбэ.

Нэгэтэ хахад һүниин тээ хойшо хүдэлмэрилжэ байһаар гэнтэ хон гэхые шэхэндээ дуулажа, харан гэхэдэнь цех соо хон жэн хэншьегүй хэбэртэй. Үдэр соо таһалдангүй хүдэлһэн станогуудай частьнууд электрын гэрэлдэ мүнгэн шэнги ялаганан харагдана. Харин Степан Вахруевич мэдэнгүй нюдөө мүргэсүүлжэ, духаараа станок мүргэжэрхиһэн байгаа. Степан Вахруевич энэ сентябриин 13-ай үдэшэ даабарита хүдэлмэреэ дүүргээд, үглөө үдэрынь заводтоо тушаажа үгэхэ байгаа һэн; хюрөө шүдэлхэ тааруулга станогтоо зохёожо дүүргээд газаа гаран гэхэдэнь намараар амисхалжа, ухааран байһан дэлхэй сагаан хюрүүгаар нэмэрээтэй байба. Огторгой сиидэжэ эндэ тэндэ одо мүшэд онигонпо. Орой унтаха улад зон унтаад абяа шэмээгүй. ганса паровозой абяан «түр няр» гэжэ дуулдана.

Сентябриин 14-эй харюусалгата үдэр ерэбэ. Степан Вахруевич үглөөнэй найман сагһаа станогоо хажууһаа һалангүй «яагша ааб. яагша ааб», гэжэ ехэ һанаа зоболонтой һуури дээрээ һуувагүй. Үдэрэй гурбан сагта станогоо бэлэн хээд. начальнигай кабинедтэ орожо: Нүхэр начальник! Станок бэлэн!—гэжэ Степан Вахруевич мэдүүлбэ. Эрид 4 сагта гудогой дуугархатай хамта кабинет соо һоо цехэй начальник нүх. Илюхин түрүүтэй, парторг Спирин. мастер Коваленко. нормировщик Левшин гэгшэд станогой дэргэдэ зогсобо. Нормировщик Левшин часыгаа хараад зогсошобо. Степан Вахруевич станогоо хүдэлгэбэ. Станок таһалдангүй хүдэлжэ, ленточнэ хюрөө гаражал байна. 5 сагта гудогой дуугархалаар —станогоо зогсоогты—гэжэ нүх. Илюхин хэлээд, лентээ хэмжээд үзэхэдэнь нэгэ часай турша соо анхандаа 4.5 метр бүтээжэ байһан зад мүнөө 125 метр ленточнэ хюрөө гаргаба. «Манай дунда үзэгдөө харагдаагүй рекорд сохибош!»—гэжэ цехэй начальник Илюхин Степан Вахруевичын гарыень шанга шангаар адхаба. Степан Вахруевич энэ үдэр обороно фондын воскресингтэ хабаадажа халуун зүрхэнһөөн хаба шадалаа гарган, үзэгдөө-дуулдаагүй үндэр бүтээсэ түйлаба. Нэгэ часай турша соо 156 хүпэй бүтээхэ хүдэлмэрие мүн тэрэ саг дотор гансаараа эрхим шанартайгаар гүйсэдхэһэн байна. «Эндэһээ хойшо юуншье болохо хүн аабша»—гэжэ үбгэнэй хэлэһэн үгыень мүнөө мэдэжэ абаба.

А. Шадаев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: суута комбайнер Тудуп Цырендоржиевэй комбайнова агрегат. Зүүн гарһаа—тракторист Ч. Д. Батуев, Ц. Цырендоржиев, штурвальна Ч. О. Жамбалов. Эдэнэр үдэр бүри 18—20 га хуряана.

ЖЭШЭЭТЭ ҮНДЭР УРГАСА

Нүхэр Серпион Кириллович Киселев тухай манай Бурят-Монголой республикын колхознигууд һайн мэдэнэ. Нүхэр Киселевые үндэр ургасын мастер гэжэ хаанашье бэшэдэг ба хэлэдэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ 53 центнер пшеницэ гектарһаа абаһан байгаа.

Мүнөө тэрээнһээ доошо бэшэ абаха.

Энэ жэлдэ Серпион Кириллович рекордно участок дээрэ картофель тариһан байна. Тэрэ участогайнгаа гектарһаа 945 центнер ургаса хуряаба.

Үндэр ургаса хуряахын тулада Серпион Кириллович Киселевой юу хэһэн тухайнь тобшолон хэлэбэл: картофель тариха газараа 3 удаа, түрүүшынхеэ 8—10 сантиметр ба һүүлшынхеэ—гурбадахяа 18—20 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалһан байна. Үтэгжүүлгын талаар, гектар газарта 200 тэргэ шэбхэ, 6 центнер суферфосфат тарааһан байгаа. Нүхэр Киселев болбол картофель һуулгахадаа холо, ойро ба гүнзэгыень алдахагүйн тула „маркер" гэжэ тусхай зэбсэг дархалһан байна. Хоорондохи талань ряднууд хоорондоо 60 см. ба картофель картофельһоо 30 см. талатай, гүнзэгынь 8—10 сантиметр. Тиигээд, хүрэнгэнь 45 хоногой турша соо яровизацилагдаһан байна.

Картофелиин эшын бултайжа эхилһэнэй удаа түрүүшын тэжээл үгэлгые эмхидхэжэ, энээндэ суферфосфат 1,5 центнер ба 8 центнер үнэһэ хуурайгаар адхаад, һүүлээрнь 2 удаа хэрээһэлэн боронойлһон байна. Тиихэдээ газарай дээрэхи хальһые эбдэхэ ба тэжээлые газартайнь холисолдуулха зорилготой байгаа.

Энээнэй һүүлээр картофелиин эшэнүүд тон һайнаар ба нэгэ жэгдэ гаража эхилээ Тиигээд, эшынь 30—40 сантиметр тухай ута болохотой хамта үтэгжүүлхэ хоёрдохи тэжээлые эхилһэн байха юм. Мүн хуурай зангаарнь 6 центнер үнэһэ ба нэгэ 1 центнер калийна дабһа, рекордно участогтаа 3 центнер суферфосфат адхаһан байна.

Гурбадахи тэжээлые картофелиин сэсэглэхэһээ урда тээ хээд, һүүлээрнь хоёрдохи шоройень обоолбо. Энээнэй удаа картофелинь тон һайнаар ургажа, эшэнь 2 метр үндэр болоо. Саашадаа шоройеынь обоолхо аргагүйгөөр ургашаһан байна.

Иимэ хүдэлмэринүүды ябуулһанайнгаа ашаар нүхэр Киселевой звеногойхид үндэр ургаса хуряаба. Рекордно участогһаа 945 центнер ба юрын участогһаа 511 центнер абаа. Нэмэлтэ түлөөһэнэй аванс болгон энэ звеногойхид 70-70 пуд картофель абабад.

Манай аймагай, Үнэгэтэйн сомоной, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой звеновод Шурыгина гэгшэ рекордно участогһаа 1015 центнер хуряаһан байна.

Заиграйн аймагай газарай таһагай ахалагша агроном П. К. МЕТЛЯЕВ.

Түрүүшүүл таряахуряалгаа дүүргэбэ

КАБАНСК. (Телефоноор абтаба). Манай аймагай түрүү колхозууд таряанайгаа хадалгые дүүргэжэ байна. Сентябриин 15-ай үдэр аймаг доторхи 43 колхозой 9-нь хадалгаяа дүүргээ. Мүн колхозууд бүгэдэ таряанай сохилго ба тушаалтые эхилбэ.

Түрүүшүүлэй нэгэн болохо Красноярска сомоной Буденныйн нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь В. А. Беляков) болбол таряанай хуряалтын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, бүхы хүсэеэ зүбөөр табижа, хүдэлмэридэ ябажа шадаха колхознигуудаа бүгэдыень хабдуулһан байна. Ажалаа ба хүдэлмэриин сагые тааруулжа табиһанай ашаар колхознигуудынь стахановска хүдэлмэриин үндэр бүтээсые харуулаа. Нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг нүхэд үдэр бүри олошордог һэн. Жэшээлхэдэ С. М. Конева болбол ургэлжэ 90 гаран бухал боогоод бухалладаг байгаа. сентябриин 5-ай үдэр нүхэр Конева 60 бухал боохо нормотой аад, 96 бухал боожо, нормоёо 160 процент дүүргэбэ. Мүн тэрэ үдэр нүхэд А. М. Конева 83 бухал, Хрулева —74, Зернова—81, Оскорбина—70 бухал бооһон байнад.

ВТОРУШИН. Кабанскын аймагай газарай таһагые даагша.

Дүүргэхэ дүтэлөө

ЗАИГРАЕВО. (Телефоноор абтаба). Эндэхи колхозуудай олонхинь ойрын үдэрнүүдэй туршада таряанайгаа хуряалгые дүүргэхэнь.

Аймаг дотороо Дээдэ-Тальцын сомоной «Оборона СССР» колхоз болбол хуряалгынгаа түсэбые 92 процент, Доодо-Илькын сомоной Сталинай ба Доодо-Курбын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд түсэбөө 91—91 процент дүүргэбэд. Удаань. Дабаатын сомоной «Улаан Эрхирэг», Ацагадай сомоной «Улаан Малшан» ба «Шэнэ Зам» колхозууд ороно. Тельманай нэрэмжэтэ колхозой таряалан дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа комбайнер, нүхэр Манзуров ургэлжэ 17—20 гектар хуряана.

Таряахуряалга ба намарай тарилга, пар хахалалгын ябаса тухай мэдээн

Сентябриин 15-ай үдэр.

АЙМАГУУД	Таряа хадалгын дүүргэлтэ (процентээр)	Намарай тарилга (проц.)	Намарай пар хахалалга (процентээр)
1. Баргажанай	96,1	45,6	25,0
2. Кяхтын	95,4	49,4	9,9
3. Түнхэнэй	87,1	54,1	9,3
4. Кабанскын	84,6	72,8	0,6
5. Прибайкальска	84,2	64,9	1,9
6. Мухар-Шэбэрэй	78,6	80,8	9,7
7. Тарбагатайн	75,4	81,8	3,8
8. Бичурын	73,6	49,3	3,6
9. Хойто-Байгалай	73,6	86,7	—
10. Закаменай	72,6	40,6	3,4
11. Иволгын	71,9	62,5	4,2
12. Хориин	71,6	103,7	4,3
13. Хэжэнгын	68,4	33,3	5,7
14. Баунтын	66,3	50,0	—
15. Заиграйн	60,9	133,4	4,1
16. Зэдын	59,5	26,7	1,2
17. Селенгын	59,4	65,5	3,9
18. Яруунын	58,3	58,0	4,2
Хамта	75,8	67,9	5,9

Зэдын колхозуудай таряалан дээгүүр

Мүнөө Зэдын үргэн тала нютагуудай колхозууд хүдөөажахын хүдэлмэринүүдые урда урдынхитай жэшэбэл эмхитэйгээр ба түргэнөөр үнгэргэжэ байна. Ульгэр жэшээ харуулдаг үнэн сэхэ түрүү колхознигуудай үүсхэлээр үндэр баян ургаса эрхимээр хуряагдана. Зарим түрүү колхозууд таряа хуряалгые дүүргэхэнь дүтэлөө.

Зэдын сельсоведэй «Пятилетка» колхозой членүүд Петропавловка тосхоной хүдэлмэришэдэй ба албахаагшанарай туһаламжаар таряа хадалгые гол түлэб дүүргэжэ байна. Тус колхоз гүрэндөө уялгата тушаалгые эхилһэн ба эрхим шанартай орооһоёо тушаана. Мүнөө «Пятилетка» колхозой 120 эрэгтэй ба эмэгтэй колхознигууд таряанай боолто, сохилго, сомолго гэхэ мэтын хүдэлмэринүүдтэ үдэр һүнигүй ажаллана.

Стахановска хүдэлмэриин бодото жэшээнүүдые Үшөөтэйн МТС-эй түрүү комбайнернууд нүхэд П. Хорошних. Чултум Цыдыпов, Шиншмарев гэгшэд харуулнад. Тэдэнэр үдэрэйнгөө даабаринуудые 120—130 процент хүртэр дүүргэнэд.

Баянска сельсоведэй колхозууд таряа хуряалгын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр үнгэргэнэ. Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Аксенов) хадалгые 85 процент дүүргэбэ. Колхознигууд болбол колхозой ажал үйлэдбэридэ үүсхэлтэйгээр ба хүсэл зоригтойгоор хандана. Хүн бүхэн өөрынгөө эсэшэ, сусаршагүй ажалаар эхэ орондоо. Улаан Армидаа туһалхын түлөө зоригжонхой.

Түрүү колхозница нүхэр Татьяна Пашенская болбол олон нарай үхибүүдтэй болобошье хуряалгын хүдэлмэринүүдтэ эдибхитэйгээр хабаадалсана. Таряанай боолто дээрэ үдэрэйгөө нормые 150 процентһээ доошо бэшэ дүүргэнэ. Тэрэнэй жэшээ ба үүсхэлээр тус колхозой гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй олонхинь ажалда хододоо ябана. Колхозницонууд нүхэд Мария Аксенова, Антонида Менжикова. Клавдия Шелякина ба бусад болбол таряанай боолто дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа үдэрэйнгөө даабаринуудые хэдэ дахин үлүүлэн дүүртэдэг байнад.

Дэрэстэйн сомоной колхозууд баһал баян ургасые хуряалгада бодото амжалтануудые түйлажа байна. «Социализм» колхоз 600 гектар таряа 6—7 үдэрэй хугасаа дотор хуряаба. Һаяар хадалгынгаа түсэбые сүм дүүргэхэ юм. Мүн энэ колхозой колхознигууд болбол түрүү солото ажалаараа түүхэ жэшээ харуулан түргэнөөр ба эмхитэйгээр хүдэлмэрилнэ.

Жэшээлхэдэ: колхознигууд нүхэд Данжурова, Ц. Сосорова, Цыренова. Цыренжапова. Цоктоев гэгшэд эрхимээр ажаллана. Колхозница нүхэр Данжурова болбол үдэрэй 60 бухал хүртэр бооно.

Зүгөөр стахановецуудай ба ударнигуудай зэргэнүүд үдэрһөө үдэр ерэхэ бүри олошорно. тэдэнэй тоо томшогто, тэдэнэй патриотическа хүдэлмэринүүдтэ хизаар байхагүй! Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой таряалан дээрэ хүдэлмэрилжэ байгшадай олонхинь стахановецууд юм. Долгоржап Самбуева. Цында Дамбаева гэгшэд үдэрэй 1000 боолто хүртэр боодог байна.

Мүнөө үедэ Зэдын аймагай бүхы колхозууд харяа тушаалтые эхилһэн ба хэдэн мянгаад пуд таряагаа Хүдэлмэришэн Таряашанай Улаан Армида бэлэглэнэ. Сентябриин 20 болтор олонхи колхозууд таряа хадалга, сомолго. сохилгын гол түлэб хүдэлмэринүүдые дүүргэхээр хараална. Баян ургасые хуряалга түлэг дундаа...

Ц. Дамбиев.

...нэ комбинадуудые бариба

...нхэнэй аймагай партийна ...етскэ организацинуудай ...хэлээр энэ жэлэй нюурта ...онно центр дээрэ промком...адай шэнэ барилга бодобо. ...промбыткомбинат болбол ...ашуулай, мебельнэ, ...хюрөөдэлгын цехүүдтэй ...а юм.

...нөө дээрэ мебельнэ цех... хүдэлмэри ябажа эхилээ ...үүлинуудта парта, стол, ...һаа эхилээд хэгдэжэ бай... Түнхэнэй аймагай колхоз...уд стул, стол, шкафһаа ...лээд захижа байна.

...адна, баһа энэ жэл соо ...эн гэжэ тосхон дээрэ ...ной эдеэ хоолой комбина... хоёр дабхар шэнэ гэр ...бо. Энэ комбинат болбол ...хэдэн цехүүдтэй байха ...Мүнөө жэлэй дүүрэтэр ...комбинадай барилга гүй...хэгдэжэ түрүүнэй ээлжээн...урал-һааралаар хүдэлдэг ...а таталгын цех ба картош... татадаг крахмальна цех ...элжэ эхилхэ байна.

...деэ хоолой зүйлөөр хан...ын бүхы ресурснуудые ...үлгэ болбол гүрэнэй ехэ ...мүн байна. Манай хү...а эдэ комбинадууд бии ...ходоо ехэ шухала байна. ...гэхэдэ, нютагай эдеэ хоо... база тогтоохоդо айхаб... шухала хэрэг мүн.

А Шадаев

ЭХЫН ҮГЭ

Нэгэ хэдэн үдэр гайхалтайхан халуун болобо. Би амбаар соо бишииханаар аргал түлин утаа гаргаад, зөөлэхэн ногоо сабшажа доро дэбдээд, самсагүй нюсэгэн, хушалташье хэргэлэнгүй унташаһан байгааб. Манай бригадын хүдэлмэришэд һүниин бүшүү халуунда инсагалалдажа хайража байгаад унтанад. Үүр сайхын урдахан газаа, зууха соо, гал түлижэ, тогоошон эхэнэр сайгаа шанажа эхилбэ.

Сэбжээн хүгшэн бодожо, горхоной хүйтэн уһанда нюураа шобторсогоон, унтажа хэбтэһэн залуушуулые бодогты!—гэжэ һэрюулжэ эхилбэ. Тэдэнэрынь, хэды дахин унтари дээрээ хүлбэрэлдэн һуняалдажа бодоод, гутал хубсаһаяа бэдиржэ үмдэнэд. Сэбжээн хүгшэн шангаар сад-сад гэжэ тэдэниие бадашан: „Яахадаа иитэрээ нойртоо дарагдажа ноохойлдожо һуунабта! Хүдэлмэри хэхэдээ баатар болодог юм,—эртэ бодоходоо эһэ болохо үбшэндэ дайрагдахагүй хатуу болодог юм, үтэр хубсалагты! Ехээр унтахадаа сэсэн болохогүйт, ехээр унтаад бэрхэ болодоггүй юм",—гэнэ. Сэбжээн хүгшэн тэрэ бэеэрээ табхархан улаан түйсынгөө хабхаг нээжэ, сонхор модон халбагаараа бүри ехэнүүдээр тоһоёо түгдэ халбагадан хилээмэн дээрээ няажа байгаад яаралтайгаар эдижэ сайлана.

Сайлажа һуухадаа: «Би үсэгэлдэр үдэшэ наян сажанда табан мүр гаргабаб, тэрээниимни учегчигто хэлэжэ бэшүүлээрэй; намайе мүнөө үдэр хониной нооһо хайшалалганда ошо гэжэ түрүүлэгшэ захюулаа һэн. Би мэнэ гэһээр борогшоноо эмээллээд хатаргаха болобо хаб»,—гэбэ.

Моришон һүниин бэлшээриһээ мориноо туужа ерэбэ. Альганай зурлаагай харагдахаар һайхан үдэр болобошье һаань манан ехэ, хүдэлмэришэд хажуурнуудаа үргэлһөөр һубарилдан гаранад.

Сэбжээн хүгшэн борогшоноо асаржа эмээллээд яаралтай янзаар түргэн мордоходонь, тэрэнь хэнзын шүүһэндэ таргалһан аад, хуушанайгаа мүнхагые багтаажа ядан хэды дахин оядогошон булгяад абана. Сэбжээн хүгшэн сухалаа хүрэжэ, амынь шангаар угзашан, жолоогоороо шаб гэтэр хэды шабхуурдаад хатаргажа үглөөнэй һаарал мананда далдалагдан бургааһанай саагуур ябашаба.

Фермын хонид үдын халуунда хургажа, тархи түрүүгээ бэе бэеынгээ доогуур шургуулан дээшээшье харахагүй, хибэдэһээшье хибэхэеэ болижо уухиргалдан байба.

Хореогой газаа, ногоохон зүлгэ дээрэ һуугаад олон эхэнэрнүүд хонидой нооһо хайшална.

Ниихэ зуура, хэдэн эхэнэрнүүд нэгэ томохон сагаан хони барижа ядана̄д. Тэрэнь бурядай зээрэг дошхон үүлтэрэй хүн сагаан эрье халбаашхын шэнээн хабтагар ехэ һүүлээ гамбагануулан урагша хойшоо дэбхэшэн харайн ябаба.

Тиихэдэнь Сэбжээн хүгшэн бэеэ барижа ядаһан хэбэртэй, шүдөө зуубхилан: „Хони барижа ядаха гэжэ ямар һонин юм. Би барижа үгэхэмни аабы",—гээд һууриһаа бодон харайжа хүн сагаан мүнөө эрьеын хойноһоо һэмээхэнээр маряан оробо. Тэрэ дарыдаа Сэбжээн хүгшэн хойто хүлһөөнь саб шүүрэн хүзүүндэнь аһаад орхибо. Шулхэ эрьеын омог дошхоор тэрд гэмэ хүсэниинь хүгшэнэй гарта орожо яахашье аргагүй баригдашаба.

Энэ Сэбжээн хүгшэн, үнгэрэгшэ хабар колхозой түсэб батална иигэжэ дурадхаһан байгаа: «Хонидойнгоо нооһые мүнөө жэлдэ хоёр дахин хайшалха хэрэгтэй, түрүүшын хайшалалга эртэхэн, майн эхеэр, һүүлшынь хайшалалгые үбһэнэй тэнгһээ хойшо ябуулхада яахашьегүй. Намар болохо бүри нооһониинь улам түргөөр ургадаг юм. Тиигээ һаа, манай хонидһоо хэдэн тонно нооһон үлүү абтажа, гүрэндэ тушаагдаха байна. Гадна, газарай эдеэ огород ехээр тарижа уһалаад, намар ургасынь хуряажа дабһалбал одоо ехэ нэмэри мүнгэн олзо олохо бэлэйбди. Эдэниие бидэнэр мүнөө түсэбтөө оруулая»—гэһэн байгаа.

Энэ дурадхалынь суглаагаараа һайшаажа, мүнөө жэлдэ таба мянган хонидоо хоёр дахин хайшалаад хэды олон тонно эрхим жэшээнэй торгон нооһые эхэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда зорюулан гүрэндөө тушаажа, хорёод мянган түхэриг сэбэр мүнгэнэй олзотой байна.

Сэбжээн хүгшэн мүнөө табин найма наһатай, бэе хүнгэн шадалтай ба хүдэлмэридэ һөэргөө хараагүй дорюун дуулим зандаа байха юм.

Анханайнь шумууһан янзын сабидар сагаан шарайнь борохон шэнги болобошье һаа сэбэр гэрэлтэй зандаа, эды хүрьэрөө һаншаг дээрэһээ гансашье үһэеэ сайгаагүй, хуушанай гуримаар хоёр үһэеэ сэбэрээр жэрбытэр гүрэнхэй.

Энэ зун даажа абаһан арба найма үнеэтэй аад, эргэлэн һаажа үглөөнэй улаан наранаар уридан бэлшээридэ гаргаад, үбһэ хуряалгын эхилхэһээ найман хоног түрүүн, өөрынгөө дүшэн найматайдаа гарһаһан, арба гаратай одхон басагана дахуулжа ябаад үбһэеэ сабшажа зуун далан бухал табиһан байна. Энэ болбол өөрынгөө даабарида абаһан арбан найман үнеэндээ бага зэргэ солоомо нэмээд, үбэлэйнь тэжээлдэ хүрэхөөр бэлэдхэжэ шадаһан болоно.

Сэбжээн хүгшэн бүхы хүдэлмэриингөө «нормые» дүүргэнгүй байжа нэгэтэшье үзөөгүй. Харин 140—150 процент дүүргэжэ ябаһан эрхимэй эрхим хүдэлмэришэн мүн байна. Сэбжээн хүгшэнэй сабшаһан газарынь шагалзамаар сэбэр, гансаханшье һөөг үбһэ, гансаханшье хярхаг суур үлөөнгүй боро хүрьһөөрнь хюһажа, арьбан ехэ үбһэ абадаг байгаа юм.

Мүнөө манай бригадада ерээд ута гэгшын мүр туужа нэгэ захаһаань нүгөө заха туласа хаха сохин, үхибүүдые дахуулан һургажа ябахадань, минии зосоо ехэ урматай, улам бүри эршэ орон сабшадаһамни хүрэдэг юм. Би энээн дээрэһээнь эхэ болоожо шадаһан, эрдэмэй шанар—ажал гээшэ гэжэ багашуудай ухаанда амтархуулан нэбтэрүүлжэ шадаха хүнэй нэгэниинь гэжэ Сэбжээн хүгшэние һанадагби.

Сэбжээн хүгшэнэй табан хүбүүнэйнь дүрбэниинь улаан сэрэгтэ, дайлалдажа байгаа фронт дээрэ, галые гал гэнгүй, уһые уһан гэнгүй тэмсэн, эхэ оронсо хамгаалжа ябана. Эхэһээ түрэһэн сагһаа эдир хүсэтэй, зориг шангатай ба элдэб хүдэлмэридэ багаһаа башаран һураһан залуушуул болбол ерэхэ сагай ехэ алдартан болонгүй яаха юм! Сэбжээн хүгшэн өөрынгөө хүбүүдэйгээ албанда мордоходонь иигэжэ захиһан байгаа: «Хүн түрэһэн хэрэгээ дүүргэжэ ерэхэт, хүбүүдни! Юунэй түлөө би уураг шара һүөөрөө омог тэршээ болотор таанарые тэжээгээ һэн бииб. Эхэ оронойгоо түлөө хүсэ шадалаа һүүлшынгээ амин хүртэр үгөөрэйгты»,—гэжэ захиһан байгаа.

Д. Уртюбаев

Үнэн сэдьхэлтэ үбгэд

Хориин аймагай Үдын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ артелиин член 60 наһатай үбгэн Лубсан Бабудаев гэгшэ энэ артелиин уһан тээрмые тон хямгатайгаар эдэлхын хойноһоо үнэн зүрхэнһөө оролдодог байгаа. Тэрэнһээ гадна, энэ тээрмэдэ татагдаха болоһон орооһон ямаршье һаадгүй, һайн шанартайгаар, саг соогоо талхан болгогдодог байһан урагшатай ябадалнууд, гансахан лэ Бабудаев үбгэнэй хэшээлтэй дээрэһээ болодог байха юм.

Нүхэр Лубсан Бабудаев болбол энэ тээрмэдэ хүдэлмэрилхэ зуураа һамбаа сүлөө нэгэшье ядадаггүй, үнгэрһэн 1940 оной зун тэрэ тээрмынгээ оршон тойрон шугы бургааһанай соорхой ба булан газарнуудһаа 62 бухал үбһэ сабшажа колхоздоо үгэхэһөө гадна шаргын 120 үргэ матажа үгэһэн байна.

Энэ жэлдэ Бабудаев үбгэн баһал үдэшэ үглөө һамбаашалан 29 бухал үбһэ сабшажа колхоздоо үгөөд, тэрээнһээ гадна шаргын 36 үргэ матажа ба бусад зүйлнүүдые колхоздоо үгэһэн байха юм.

Мүн энэ колхозой член 75 наһатай Холхой Тугутов гэдэг хүл муутай ахир ядуухан болобошье, колхоздоо туһалжа мориной тоног зэмсэгүүдые амаралтагүй заһабарилан үгэжэ һуудаг байна.

Энэ мэтын хүдэлмэринүүд болбол манай агууехэ ажахын фронтдо илалтын одон боложо, харата фашистска дайсании дары сагаа үгы хэхын элитэ тэмдэг болоно.

Хоца Намсараев

Х И Л Ы Н С А А Н А

Ойрын Востогто английска авиациин хэһэн ябуулганууд

ЛОНДОН. Ойрын Востогдохи английска агаарай хүсэнүүдэй командованиин коммюнике соо мэдээсэгдэһэниинь хадаа, сентябриин 11-эй урда һүни английска бомбардировщигууд ба далайн авиациин самолёдууд Киренаикида добтолгонуудые хэбэ. Бенгазида порт дээрэ хаягдаһан бомбонууд түймэр гаргаа. Мартубедахи аэродром ехэ добтолгодо ороо. Буултын талмай дээрэ байһан 50 тухай дайсанай самолёдууд дээрэ бомбонууд хаягдаба. Зарим самолёдуудынь хяа бута сохигдожо, заримуудынь гэмтэһэн байна. Мүн, Гамбат ба Дерндэхи аэродромуудта добтолго болобо. Тэрэ һүниндөө английска самолёдууд түмэр харгын состав дээрэ, түмэр харгын запасна замууд дээрэ, Мессидэхи электростанци ба пристань дээрэ олон бомбонуудые хаяһан байгаа.

Сентябриин 11-дэ английска дунда хэмжээнэй бомбардировщигууд Ионическа далай соо худалдаанай хоёр пароходые ба нэгэ эсминецые хараад, тэдэнүүдые атаковалба. Хоёр бомбо худалдаанай томо пароход дээрэ унаа. Абиссинидэ английска бомбардировщигууд Азозодохи ангарнуудые амжалтатайгаар атаковалаа.

Сентябриин 11-эй урда һүни дайсанай самолёдууд (Палестинын) Акрада ойрохон хэдэн бомбонуудые хаяһан байна. Тэдэнүүдынь гэмтэл хохирол хээгүй хэбэртэй.

Сентябриин 11-эй һүни дайсанай самолёдууд Суэцкэ каналай зонодо добтолго хэхые һэдэбэ. Хаяһан хэдэн бомбонуудынь сэрэгэй объектнүүдтэ ба судануудта хохирол ушаруулаагүй. Английска һүниин истребительнүүд тэрэ дары угтан гаража дайсантай байлдаһан байна. Дайсанай нэгэ самолёт бута сохигдожо унаһан байгаа.

(ТАСС).

„Американска легиондо“ Рузвельтын бэшэг

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 17. (ТАСС). Жэл бүри болодог „американска легионуудай“ съезд дээрэ далайн министр Нокс болбол легиондо Рузвельтын элигээһэн бэшэгые уншаба. Рузвельтын энэ бэшэг соо Америкын аюулда ороод байһан ябадал тэмдэглэгдээ. Энэ аюул болбол хэдэ хэдэн оронуудай илагдаһан арадууд ямар ямар һүйдхэлгэдэ, хоохоролгодо, богоолшололгодо орооб, тэрээниие США-гэй зүгһөө хараадаа абаһан гансал энэ ушарта ёһошолон сэгнэгдэжэ болохо байха гэжэ заана. Рузвельт хадаа агрессивнэ оронуудай ямаршье хэмжээябуулгануудые шангаар угтахын тулада национальна обороные бэхижүүлхэ тээшэ шэглүүлэгдэһэн бүхы хэмжээябуулгануудые дэмжэхэ ба национальна талаараа нэгэдэхэ тээшэ уряална.

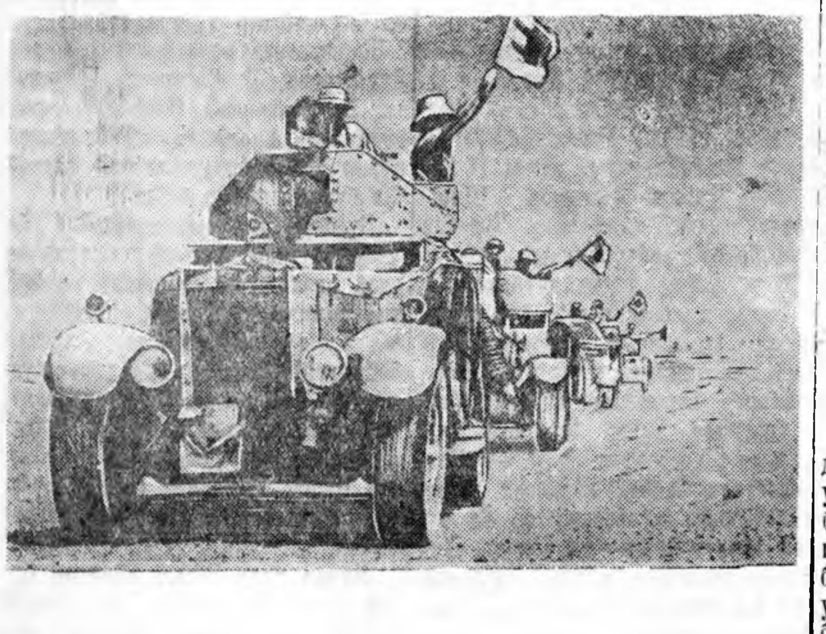

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Британска бронемашинанууд.

Эзэлэгдэһэн оронуудта антифашистска хүдэлөөнэй ургалта

НОРВЕГИДЭ ПРОФСОЮЗНА ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЫЕ СААЗАЛБА.

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор нэгэ профессиональна союзай секретарь ба томо заводой хэдэн мастернууд «германска шэнэ заабаринуудые эбдэһэнэй түлөө» буудагдан алагдахаар шиидхэгдэбэ. Профсоюзай ондоо нэтэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэли нэһаараа түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдэбэ. Баһа гурбан хүтэлбэрилэгшэд 10-һаа 15 жэл хүртэр болзортойгоор хаагдахаар шиидхэгдэһэн байна. Квислинговец Фоссум гэгшэ норвежскэ профсоюзуудай дээдэ комиссарта томилогдобо.

Норвегидэ норвежскэ профсоюзуудай нэгэдэлэй секретарь Ханстен ба тус нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Викстерем гэгшэд саазалагдаа гэжэ Ассошиэйтед пресс агентство дамжуулна. (ТАСС).

ДАНИДА

СТОКГОЛЬМ. «Националь тиденде» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Коопенгагенда бүлэг датчанууд «нацистска гахайнууд» гэжэ нэрлэжэ датска фашистнуудта улицада добтолоо юм ха. Тиигээд нэгэ фашист ехээр сохигдоһон байгаа.

Эсьбергдэ мэдэгдээгүй хүнүүд дээр паровой каарбоз болбол уурааар тон ехээр гэмтээгдэһэн байгаа. Энээнэй гэмтэ нюурые бариһан хүн мянган кроноор шапнагдаха гэжэ соносхол гараба. (ТАСС)

Венгридэ антифашистска демонстрацинууд

СТОКГОЛЬМ, сентябриин 15. (ТАСС). Венгерскэ Кишпешт городто эхэнэрэй демонстраци болоо. Тэдэнэр болбол улицада суглараад: „Бидэ ажаһуухые хүсэнэбди. Манда талха таряа үгэгты; манда Росситай дайлалдаха дайн хэрэггүй; харинхид үгы бологи“ гэжэ хашхаралдаба. Шэнээр татагдагшадай парадай боложо байха үедэ мүн Сексшферагварта ехэ шанга демонстраци болоо. Эхэнэрнүүд болбол „манда эрэшүүлымнай, хүбүүдымнай бусаагты“ гэжэ хашхаралдаһан байна.

Хорватидахи ехэ восстани

НЬЮ-ЙОРК. Загребтэ хэблэгдэдэг «Хорватска арад» гэжэ усташуудай газетэ болбол Боснидэ сербнүүдэй ба хорвадуудай хүсэтэ восстаниин дэлгэржэ байһаниие мэдэрнэ гэжэ «Нью-Йорк пост» газетэ мэдээсэнэ.

Эзэлэгдэһэн Сербиин территори дээрэ байһан югославска армиин урдын офицернүүд ба солдадууд Гацкогой шадар Герцоговины ба Черногориин хилын ойро восстани хэжэ эхилбэ. Тэдэнэр хадаа бүхэжүүлэгдэһэн позицинуудые хадауулада байгуулба. Восстани хэгшэд винтовконуудаар, пулемедуудаар ба хүнгэн үхэр буунуудаар зэбсэглэгдэнхэй. Восстани болбол Герцоговин, Невесин, Любин, Столац ба бусад городуудта дэлгэрбэ. Августын һүүлээр восстани хэгшэд Босни, Маглай ба Добой городуудай хоорондохи түмэр замай участогые эзэлжэ шадаба. Тэндэ түмэр замзар ябалга 4 үдэртэ зогсонхой байгаа. Партизанууд хадаа Травник городой олон усташуудые үгы хэбэ. Мүн тэрэшэлэн Беловар, Петриня, Карловец городуудта устангуудай отрядууд бута сохигдобо. Яйце, Дони-Вакуф, (Боснидохи) Гламоч городуудай райондо байлдаанууд үргэлжэлһөөр.

Восстаниин гол түлэбынь Вишеградта (Дрина мүрэн дээрэ) байна гэжэ дамжуулагдана. Восстаниин хүтэлбэрилэгшэд болбол Белградтахи центр ба Сэнджакдахи черногорско партизанска центртэй бариса холбоотой байна. Восстани хэгшэдтэ эсэргүү итальянска сэрэгүүдэй ба усташуудай томо отрядууд элигээгдэбэ. (ТАСС).

ХИТАДТАХИ СЭРЭГЭЙ ЯБУУЛГАНУУД

Хойто Хитадта

Хубэй ба Шаньси провинцинуудай хоорондохи хилын хойто участогтахи райондо болоһон байлдаануудтай нэгэ зэргэ Хэнань провинциин баруун-хойто захада ба Шаньси провинциин зүүн-урда захада сэрэгэй ябуулганууд боложо байна. Хитадай сэрэгүүд японецуудта хатуу шангаар эсэргүүсэһэн байлдаануудые ябуулжа, заримдаа контратака хэдэг байна. Сентябриин 14-дэ Хитадай сэрэгүүд Ваньсянь городоо бусаан эзэлбэ.

Центральна ба Урда Хитадта болоһон байлдаануудай тухай мэдээн үгы байна.

Сентябриин 16. (ТАСС).

Шахай хан шэрээһээн халилга тухай

ТЕГЕРАН, сентябриин 17. (ТАСС). Иранска шах Реза Пехлеви гэгшэ хан шэрээһээн халиһаниинь мэдээжэ. Энэ факт болбол Иранай олониитэ—политическэ хүгжэлтэдэ угаа ехэ удхашанартай болохонь лабтай. Иранай шах байһан Реза гэгшын арсалта хадаа иранска арадые дарлажа байһан 20 жэлэй хизааргүй ехэ дарлалтын аашануудта эсэс табихань.

Персиин шахай хасаг дивизинүүдэй полковник ябаһан Реза хаан болбол 1921 ондо тиихэ сагтахи центральна правительствын һулабтар байһаниень һэмбаашалан, гүрэнэй урбалта хээд правительствын толгойдо ороһон байгаа. Түрүүлэн сэрэгэй министр, тиигээд премьер ба эсэстээ гүрэнэйгөө саг зуурын толгой болоод байхадаа, Реза болбол гүрэнэйнгөө байдалые үргэн ехээр шэнэдхэн байгуулхаб, Иранда республиканска правлениин формо байгуулхаб гэжэ иранска арадые найдуулһан байгаа. Теэд Реза-хаан болбол иранска арад зониие таһа мэхэлжэрхёо. Гүрэнөө шэнээр байгуулхаб гэһэн аад, Реза хаан болбол 1925 ондо энеэдэ наадаһай учредительнэ хуралдаа бии болгоод, тэрэнэй членүүдые өөрөөн томилһон ба тиигээд байхадаа Иранай шах болгон өөрыгөө һунгуулһан байна. Реза шахай хаан байха үедэ иранска арадта һайн юумэ үзэгдөөгүй. Иранскэ армиин бүлэг офицернүүдтэ түшэглэн заяандаашье тулюур байһэн конституционно гуримые усадхаад, орон доторoo полицейскэ журам байгуулба. Тэрэ хадаа оронойнгоо демократическа элементнүүдые хатуугаар хашаа хэһээжэ захалаа. Хэдэн мянгаад иранецууд түрмэдэ хаагдаһан ба оронойнгоо заха заби газарнуудта жэшээлхэдэ Келат тээшэ сүлэгдэһэн байха юм. Иранай эдэ бүгэдэ түрүү хүнүүдэй гансахан «зэмэнь» хадаа тэрэ дарлалтата байдалые буруушааһан байгаа.

Реза шах болбол арад зониие тоножо, өөртөө гайхамшаг ехэ баялиг зөөри суглуулһан байна. Тон богонихон саг соо тэрэ хадаа Иранай эгээн томо помещигынь болоо. Шах болбол оронойнгоо алишье зүгтэ эрхим һайн эзэмдэлгэнүүдые өөртөө «бэлэг» болгон буляажа абаад, һүүлээрнь эдэ эзэмдэлгэнүүдэй эзэдыень хоролон аладаг байгаа һэн. Шахай дуралһан эд зөөринүүдые тэрээндэ бэлэглэхэ ябадалһаа арсаха болоходонь тэдэниие арестовалдаг ба бүхы зөөриень буляажа абадаг байгаа. Гадаадын газетэнүүдэй мэдээсэлэй ёһоор Реза шах болбол хариин гүрэнүүдэй банкнуудта нэгэ миллиард 520 миллион риал (80 риалынь нэгэ фунт стерлингтэй тэнтэй) сэбэр мүнгэтэй байна. Эдэ бүхы мүнгэн зөөриие шах болбол иранска арадые дээрмэдэжэ, хүшэ хүршэгүй налог татабари тогтоожо, элдэбын монополинуудые бии болгожо суглуулһан байна.

Иранай шах хадаа Германиин фашистска агентнуудтай нягта холбоотой байһыень иранска арад нюдөөрөө харахадаа ехээр зэбүүрхэбэ. Германска агентнуудай аашыень далдалжа байһанай эсэстэ тэдэнэр хадаа СССР-эй, Англиин мүн тэрэшэлэн Иранай өөрынгшье интерестэ эсэргүү һүйдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһан байха юм. Гэбэшье арад зон болбол хатуу хэһээлтэнүүдээр айлгагдаад, саг хэмжээнэйнь ерэтэр дугай байха баатай болобо. Иранска арад болбол шахай хан шэрээһээн арсалгые баяртайгаар угтаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: английска сэрэгэйхид далайн эрьедэ минэ табижа байна.

Германида нефтьнь хэр үни хүрэхэб?

1917 оной декабрьда США-гэй президент Вильсондо Клемансо иигэжэ бэшээ һэн: «Нефть болбол үглөөдэрэй байлдаануудта шуһан шэнги мүн зайлашагүй хэрэгтэй байна. Бензинэй дутагдал хадаа манай арминуудые хүдэлхыень болюулжа, союзнигуудтамнай таарахагүй эб найрамдал хэхээр ябадалда маниие оруулжа болохо байна».

Энэ үгэнүүд дотор хөөргэһэн зүйл үгы байгаа. Нефть болбол дэлхэйн империалистическэ түрүүшын дайнай үедэ баруун фронт дээрэхи байлдаанай дүүрэхэ хирэдэ шиидхэхы факторынь үнэхөөр мүн байһан юм. Дайн хадаа үдэр ерэхэ тудам улам бүри ехэ горючи залгин байһан машинануудай мүрысөөн болоожо байһан юм.

Английска ба француузска арминууд Америкын туһаламжын ба британска эзэмжэлгын оронуудһаа нефтиин ехээр ерэжэ байһанай ашаар горючида хэрэглэлээ хүсэдөөр хангажа, дайсандаа эрид шанга сохилто үгэжэ шадаһан байна. «Союзнигууд болбол нефтиин элбэг урадхал дээгүүр илалтада тамаран ерээ һэн»,—гэжэ лорд Керзон хожомынь хэлэһэн юм. Германска арми хадаа дэлхэйн түрүүшын дайнай гурбадахи жэлэй эхиндэ нефтиин дутагдалһаа ядаржа байгаа һэн: үһан сэрэгэй флодойнь ба авиацинь нефтепродуктнуудые хэрэглэлынь миин хахадтаа хангагдажа байһан бэлэй.

Германска фашистнууд булимтаралгын шэнэ дайнда бэлэдхэл хэжэ байха зуура, сэрэгэй стратегическэ түүхэй эдлэлэй имагтал-бал, нефтиин хүсэд хүрэмөөр нөөсэ бэлэдхэлээр Германиие хангажа шадаагүй кайзер Вильгельмын алдуунуудые дабтахагүйбди гэжэ байжа ехээр хашхаралдаа һэн. Геринг хадаа нефтепродуктын талаар Гарманиин дүүрэн «автаркиие» (өөртөө хэрэгтэйгээ өөрөө бүтээхэ ёһоной ажахы) түйлахаб гэжэ нэгэтэ бэшэ тангариглаһан юм. Һанаан хүсэлые бодото байдалһаа илгажа шадахаяа үшөө болиишоодүй байһан германска сэрэгэй экспертнүүдэй (шалгагшадай) хэрэглэн байһан тоонуудта энэ декламацинь зүгөөр түшэг олодоггүй байгаа һэн ха. Тэдэнэй тоололгоор, нефтиинь баланс Германиин хэрэгсэлые хаахагүй, ехээр дутаха болодог ба шэнэ дайнай—уняжагай дайнай—болоо һаань, Германи болбол 1918 оной катастрофын гол шухала шалтагаануудайнь нэгэниинь мүн байһан мүн тэрэл нефтиин хурса дутагдалтай зайлашагүй дайралдаха ёһотой болоно.

Инженер Штейнбергерэй тоололгоор хадаа, «ехэ дайнай» болоо һаа Германида жэл соо 13 млн. шахуу тонно нефть хэрэгтэй болохоор байба. Сэрэгэй эксперт Фриденсбург болбол үшөө ехэ тоо нэрлэдэг байһан юм. Тэрээнэй һаналаар хадаа, Германи дотор нефтьдэ юрэнхы хэрэглэл, ажахын бүхы хэрэглэлгэнүүдые оролсуулэн, дайнай болоо һаа, 15—20 млн. тонно болохо байна.

Эдэ тоололгонууд хадаа дайнай эхилхэһээ хоёр жэл урид германска механизированна армиин эмхидхэлэй үшөө дүүрээдүй ба тэрээнэй операциин хэмжээгэй эсэслэн эли тодоор тухайлагдаадүй байхада хэгдэһэн байна. Энэ армида хэрэглэгдэхэ горючи тухай нэгэ бага дүүрэн тухайлбариие 45 үдэр соо 1,5 млн. тонно нефтепродуктнуудые гаргашалагдаһан, Голланди, Бельги ба Францида эсэргүү сэрэгэй ябуулганууд үгэһэн байна. Горючиин үшөө ехэ гаргашые, фашистнуудта катастрофодо дүтэлһэн гаргашые айхабтар ута аад, гүнзэгы коммуникацинуудтай зүүн фронт дээрэхи операцинуудынь гаргажа байна. Германска армиин үдэр бүридөө 65—70 мянган тонно хүртэр горючи хэрэглэхэ байһан дээрэһээ һарада 2 млн. тонно хэрэгтэй гээшэ гэжэ тоолодог байна.

Германи болбол иимэ шангадаһан байдалые хэр үни тэсэжэ шадаха гээшэб?

Германи болбол урдань тэрэлиндэ нефть үгэжэ байһан бүхы шахуу оронуудһаань таһалагданхай. Бодото нефтиие үгэдэг германска ори гансахан Румыни болошоһон байна.

Зүгөөр Румыни хадаа урданшье Германиин нефтиин ажахыдань шухала рольтой байгаагүй юм һэн. Германска нефтепродуктнуудай импортын оройдоо милл 9% хадаа румынска нефтиин хубида хүртэдэг һэн. Румынска нефтиин ажаүйлэдбэриин доошоо орохо тудам энэ хубинь мүн хородог байгаа.

«Хэрбээ Германи болбол Румыниие ба тэрэнэй нефтиин источнигуудые буляан абаашье һаа, нефть олохо абалгань дайнай үедэ Германиин хэрэглэлнүүдые хангахын тула, илангаяа, тэрээнэй «осиин» талаар союзнигынь болохо Италиин өөрынгөө горючиин үйлэдбэри үгы ба бүхэлеэрээ шахуу гадаадаһаа оруулдаг байһаниие хараада абахада, хүрэхэгүй байха бэлэй»,—гэжэ 1937 ондо английска «Королевско агаарай флодой гурбан һара бүритэ» гэжэ журнал тэмдэглэһэн байна.

Германиин бодото нефть абажа шадаха энэ ори гансахан источнигыншье мүнөө советскэ авиациин эрид шанга сохилто доро орошоһон байна. Плоештиин районд манай эскадрилинуудай таһаралтагүй добтолгонууд хадаа германска армиие горючяар хангаха энэ источнигые хэрэглэлһээ һалгажа байдаг. Румыни дотор дээрмэдэһэн нефтиингээ ашаар баяжахые хүсэһэн германска командованиин хараа бодолнууд хадаа Плоештиин ба Констанцын нефтиин складуудта дэлгэрһэн түймэрэй гал соо дууһан шатажа байна.

Германска командовани мүнөө гансал дайнай урда суглуулһан горючиингаа нөөсэ бэлэдхэлдэ ба синтетическэ (хэмэл) бензинэй үйлэдбэридөө найдахал болоно. Зүгөөр энэ хоёр источнигуудынь армиинь хэрэглэлые хангажа шадахагүй байна.

Гэрмани дотор суглуулагдаһан ба мүн булимтаран эзэлһэн оронууд сооһоон буляан абаһан нефтепродуктнуудай нөөсэ бэлэдхэлнүүдынь армиинь үдэр бүриин хэрэглэлээр ба Бремен, Гамбург ба бэшэ бэшэ городуудта хадагалдаг хэдэн олон газарнуудые эбдэн һандаргаһан британска авиациин добтолгонуудаар нилээд ехээр муудхагдаһан байна. Синтетическэ горючиин үйлэдбэришье британска авиациин һандаргалта сохилтонуудые мүн үзэдэг, армиинь хэрэглэлэй 20 процентыешье хүшаха шадалгүй байна.

Германиин тохёолдохо ёһотой болоһон гол бэрхэшээлынь хадаа синтетическэ бензинэй үйлэдбэриин техникэдэ бэшэ, харин тэрээнэй ехэ үнэтэй болодог ба түүхэй эдые ехээр гаргашалдагтань байна. Синтетическэ бензинэй өөрынь үнэ хадаа бодото бензинэй үнэһөө дүрбэ-таба дахин ехэ болодог юм. Нэгэ тонно моторно түлишэ бүтээжэ гаргахын тула гурба дүрбэн тонно нүүрһэн хэрэгтэй болодог. Хэмэл бензинэй үйлэдбэриие ехэдхэлгэ хадаа нүүрһэ малтан абалгые нилээд ехэдхэхэ ба тиимэ тула шахта дотор хүдэлмэрилхэ хүдэлмэриинь шэнэ хүсэнүүдые хандуулха хэрэгтэй болохо байна, энэнь армиин хүн зоной резервдэ нүлөөлхэ болоно.

Арминь горючида хэрэглэлэй ехэ болохо ба «сахилгаан түргэн» дайнай үни удаан саг соо унжагайрха бүри фашистска командованиие улам ехэ мэгдэл эзэлжэ эхилбэ. Румынида Фалькенгейнын һүрэг сэрэгэй добтолон ороһон үнгэрэгшэ дайнай үедэхи шэнги мүн энэшье дайнай үедэ германска штабай гол шухала стратегическэ бодолнуудайнь үндэһэндэ ехэнхидээ нефтиин хойноһоо шунаһан ябадал табигдаһан байна. Нефть, хамагай түрүүндэ нефть болбол, германска сэрэгүүдые «союзник» Румыни тээшэ орохо дурынь гаргаһан юм. Нефтиин Моссульска газарнууд хадаа Ирак дотор Германяар тухиран гүрдэһэн переворотой зорилгонь байгаа һэн.

Гитлеровецүүдэй энэ «нефть тээшэ гүйһэн ябадалынь» дүүрэн уналтаар эсэслэгдэбэ.

Германиин үнгэртэрөө ургашаһан механизированна арминь шиидхэхы сагай болоходо горючигүй үлэжэ, түмэр түдэгын юрын склад болошожо болохо гэжэ имагтал айһанһаа «моридто ба сэрэгэй жэжэхэн соединенинүүдтэ бусалтые» һайшаан тунхаглаһан, германска сэрэгэй экономист Фриденсбургын һэргэйлгые һанахада сэг соогоо байна.

Горючигүй үлэхэдэнь газарта немецүүдэй зоожо булаһан олон тоото танкнууд тухай һанаад үзэе, тиихэдээ хэтэрһэн фашистска армиин энэ перспективатэй ушарха сагынь дүтэлөөд байһаниень ойлгон эбаха байнабди. Германска арми хадаа горючида хурса дутагдал одоо үзэжэ эхилбэ, энэнь—ондоо бэшэ шалтагаануудтай хамта тэрээнэй зайлашагүй хяраан уналгын сагые ойротуулан дүтэлүүлжэ байна.

В. Крамер.

НАРКОМИНДЕЛД

Гадаадын Хэрэгүүдэй
дай Комиссар нүхэр В. М
лотов болбол Москвадахи
гарска посланник г-н С
новтэй сентябриин 17-до
зажа мүн оной сентяб
10-да Советскэ правительс
бэшэг мэдүүлгэ тухай
гарска правительствын
һэн харюуе абаһан байн
Болгарска правитель
болбол өөрынгөө харюу б
гээр советскэ правительс
бэшэг мэдүүлгэ соо ду
даһан баримтануудһаа ар
зуураа, Советскэ Союз т
болгарска правительствын
даһан позициин тон ха
ба Болгари болбол Герма
тэрээнэй союзнигуудай
һөө дайнай ябуулгану
Советскэ Союзай урдаһаа
хэхэ базань болонхой
ниие мүн тэрэшэлэн
руушаан арсаһан байна.
В. М. Молотов болбол
гарска правительствын х
хангалтагүй ба советскэ
вительствын сентябриин
дамжуулһан бэшэг мэд
гые алишье талаараа огт
буруушаагаагүй гээшэ
г-н Стаменовтэ мэдүүлб

СССР-эй наукануудa Академидэ

СССР-эй наукануудай А
миин президиум биохимиин и
тудай элидхэл шагнаба. Инс
дай директорэй орологшо, н
нуудай Академиин член-корре
дент А. И. Опарин элидхээ.
Һүүлэй үедэ тус институт
хэдэн шухала асуудалну
шиидхэһэн байна. Витам
талаар ехэ научна шэнжэл
нүүд хэгдээ. Энэ хүдэлмэри б
ургамалай шэнэ зүйлнүүдтэ
витаминиешье үйлэдбэрилхэ
далые горьтойхоноор үргэ
боломжонуудые үгэбэ, мүн
ческэ синтезээр бэшэ, харин
хо түүхэй эдһээ „В 1“
витаминиие абаха боло
харуулаа.
Мүнөө хүртэр эдэе х
ажаүйлэдбэридэ хэрэглэгдэ
сайн модоной бүдүүн набш
ба кристаллическа сайе ажаү
бэриин аргаар абаха гэжэ н
тудай олоһон ябадал болбо
удхашанартай байна.
Наукануудай Академиин пр
диум болбол институдай хүд
рииe һайшаагаад, тэрээниие
шадаа үргэдхэхэ хэмжээ ябу
нуудые түлэблэбэ.

Эдибхитэ хүгшэд

Хэжэнгын аймагай Д
до-Худанай сомоной Мол
вой нэрэмжэтэ колхозо
наһатай хүгшэн Бал
Цыденова гэгшэ өөры
һайн дураар 45 бухал
сабшажа колхоздоо туша
байгаа.
71 наһатай Балжид хүг
хадаа дээрэ дурсагдаһан 45
хал үбһөө сабшахадаа
бүхэндэ ябгаар нилээд
холохон ошодог байба.
хүгшэнэй сабшаһан ү
болбол нэгэшье бор
оруулагдангүй тон һайха
хуряажа абтаһан тулада
гэгшын бухалнууд байха
Балжид хүгшэн өөры
гансахан хүбүүе үнгэрэ
зун Улаан Армиин зэр
мордохуулаад байхадаа
шахуу наһатай үлбэр б
эрэ нүхэрөө һахижа га
раа үлэһэн болобошье,
хозойнгоо туһада үбһэ
шаха һамбаатай ба зориг
дал түгэлдэр байһаниинь
хашаалтай хэрэг мүн.
Энэ мэтэ гайхамша
хүгшэд энэ артелиин
тарьянай хуряалгын хүдэ
ридэ үльгэр жэшээ үзүү
ябадаг байна. Жэшээлэ
Доржеева Хандама гэ
гаран наһатай хүгшэн
тарьяахуряалгын хүдэлмэ
нэгэшье үдэр һамшалтагүй
ранхыһаа харанхы бо
ажаллаха зуураа, үдэрэ
бухал боохо даабарья
лэн үдэр бүхэндэ 65-һаа
бухал хүртэр боодог б
Баһа Балма Цыбикдорж
үдэр бүхэндэ 76-һаа 90 б
хүртэр бооно.
Эдэ нүхэд болбол өөһэ
гөө эрхим хүдэлмэриин
гэр жэшээнүүдые колхо
гоо дунда харуулжа, шу
фашистска хара нохосу
дары һүнөөн үгы болго
шамдуулан социалисти
тылээ илалтаар бэелүүл

Х. Намсарае

Редакторай уялгые дүүрг
Г. БАХ